

UNIVERSITATEA
PEDAGOGICĂ DE STAT
ION CREANGĂ
DIN CHIȘINĂU

**Facultatea Științe ale Educației
Catedra Pedagogia Învățământului Primar**

Victoria STRATAN

CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII

COMPENDIU

Chișinău, 2024

**Aprobat în ședința Senatului Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău, proces-verbal nr. 7 din 01.02.2024**

Autor:

Victoria STRATAN, doctor, lector universitar

Recenzenți:

Tatiana DUBINEANSCHI – doctor, conferențiar universitar,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău

Ludmila DARII – doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Stratan, Victoria.

Curriculum la decizia școlii: compendiu / Victoria Stratan; Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogia Învățământului Primar. – Chișinău: [S. n.], 2024 (CEP UPSC). – 94 p.

Referințe bibliogr.: p. 91-94 (40 tit.). – [100] ex.

ISBN 978-9975-46-876-3.

37.091(075.8)

S 90

© Stratan Victoria, 2024

© CEP UPSC, 2024

Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069

CUPRINS

ARGUMENT 5

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1.

CADRUL CONCEPTUAL ȘI NORMATIV PRIVIND CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Curs: 1. Repere conceptuale privind curriculumul la decizia școlii.
Statutul curriculumului la decizia școlii. Cadrul normativ 6

Curs: 2. Procedura operațională privind constituirea ofertei,
selectarea și organizarea disciplinelor opționale
la nivelul primar de învățământ..... 19

Seminar: 1. Analiza documentelor normative pentru învățământul
primar din perspectiva curriculumului la decizia școlii 22

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Curs: 1. Principii și cerințe de proiectare a curriculumului
la disciplinele opționale. Tipologia disciplinelor opționale 26

Curs: 2. Componentele curriculumului pentru disciplinele opționale 36

Seminar: 1. Analiza curricula din perspectiva tipologiei
disciplinelor opționale 40

Seminar: 2. Analiza curricula disciplinelor opționale
din perspectivă structurală, a principiilor și cerințelor
de proiectare 43

Laborator: 1. Proiectarea curriculumului la decizia școlii.
Aplicații practice 45

Laborator: 2. Proiectarea traseului de implementare a curriculumului
la decizia școlii elaborate 47

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA DIDACTICĂ A ACTIVITĂȚILOR CURRICULARE LA DISCIPLINELE OPȚIONALE

Curs: 1. Repere teoretico-practice privind proiectarea didactică a activităților curriculare la disciplinele opționale	49
Seminar: 1. Proiectarea curriculară la disciplinele opționale de la nivelul primar de învățământ: proiectarea unităților de învățare. Abordare aplicativă.....	75
Seminar: 2. Proiectarea curriculară la disciplinele opționale de la nivelul primar de învățământ: proiectarea de scurtă durată. Abordare aplicativă	77
Laborator: 1. Strategii de evaluare specifice disciplinelor opționale la nivelul primar de învățământ.....	89
Laborator: 2. Consemnarea disciplinelor opționale în documente școlare	90
BIBLIOGRAFIE	91

ARGUMENT

Implementarea curriculumului la decizia școlii constituie o provocare semnificativă pentru sistemul educațional, un demers metodologic judicios, abordarea procesului de predare-învățare-evaluare într-o modalitate distinctă. Problematika curriculumului la decizia școlii solicită cadrului didactic competențe și demersuri comprehensive și complexe. Pentru cadrele didactice debutante, disciplinele opționale sunt reale provocări prin care își pot demonstra competențele profesionale.

Compendiul *Curriculum la decizia școlii* se adresează studenților programelor de studii superioare de licență în domeniul de formare profesională *Pedagogie în învățământului primar* și tuturor celor interesați de subiect.

În planurile de învățământ, *Curriculum la decizia școlii* este o unitate de curs de specialitate, oferită în regim opțional, și constituie una dintre unitățile de curs din cadrul modulului *Diversificări și adaptări curriculare*. Achizițiile profesionale dobândite de studenți în cadrul cursului dat vizează cadrul normativ ce reglementează statutul curriculumului la decizia școlii, proiectarea curriculară, didactică și realizarea disciplinelor opționale la nivelul primar de învățământ.

Compendiul *Curriculum la decizia școlii* constituie, în acest sens, un reper metodologic de valorificare a cadrului normativ-reglatoriu, a politicilor educaționale aferente disciplinelor opționale la nivelul învățământului primar. Totodată, lucrarea își propune să ofere studenților coordonate privind procesul de elaborare, implementare a curriculumului la decizia școlii, privind soluționarea constructivă a situațiilor problemă corespunzător teoriei și practicii educaționale moderne.

Concepută ca instrument operațional în activitățile de instruire, lucrarea propune elemente de fundamentare teoretică și, deopotrivă, suport practic-acțional, metodologic pentru viitoarele cadre didactice. Din dorința de a se asigura caracterul operațional al acesui compendiul, în prezentarea didactică a temelor pedagogice (unităților de curs) s-a optat pe o structură algoritmică identică, conform curriculumului universitar, care include: *ore de curs, seminar și laborator*. Referințele bibliografice oferă posibilitate de documentare suplimentară și facilitează pregătirea pentru orele de seminar și laborator. Multitudinea de prilejuri de reflecție, de aplicare, de exersare și elaborare, adesea creativă, situațiile de învățare problematizate, euristice reunite în secțiunea „Sarcini de reflecție și exerciții aplicative”, invită la receptare activă, interactivă și critică, exprimabilă în cadrul orelor de curs, seminarelor, laboratoarelor.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1.

CADRUL CONCEPTUAL ȘI NORMATIV PRIVIND CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Curs: 1. Repere conceptuale privind curriculumul la decizia școlii. Statutul curriculumului la decizia școlii. Cadrul normativ

Repere conceptuale privind curriculumul la decizia școlii

Conform *Cadrului de referință al curriculumului național (2017)* toate definițiile curriculumului (în literatura de specialitate atestăm un număr mare de definiții ale conceptului de „curriculum” din diferite perspective) pot fi grupate în două categorii:

- definiții ale curriculumului în sens restrictiv sau îngust/restrâns;
- definiții ale curriculumului cu semnificații extensive, în sens larg.

De regulă, curriculumul *în sens restrâns* cuprinde:

- a) finalități, conținuturi, activități și mijloace de învățare și evaluare (oportunități și experiențe de învățare proiectate și oferite elevilor);
- b) ansamblul documentelor educaționale de tip reglator: planuri de învățământ, programe, manuale, ghiduri metodologice etc.;
- c) curricula pe discipline.

În sens larg, curriculumul cuprinde:

- a) filozofia educației, valorile, obiectivele, conținuturile, strategiile, experiențele de învățare, evaluarea, rezultatele evaluării, managementul;
- b) politici educaționale, procese decizionale, manageriale și de monitorizare care preced, acompaniază și ghidează proiectarea/elaborarea, implementarea, evaluarea experiențelor de învățare [6, p. 8].

În general, cercetătorii Ph. Jonnaert și M. Ettayebi (2007) definesc conceptul de *curriculum* astfel: „Un curriculum este un ansamblu de elemente cu scop educativ care, articulate între ele, permit orientarea și operaționalizarea unui sistem educațional prin planuri de acțiuni pedagogice și administrative. El este ancorat în realitățile istorice, sociale, lingvistice, politice, economice, religioase, geografice și culturale ale unei țări, regiuni sau localități” [24, p. 45].

În învățământul primar (dar și gimnazial, liceal) curriculumul este *structurat* pe două componente, ilustrate în continuare:

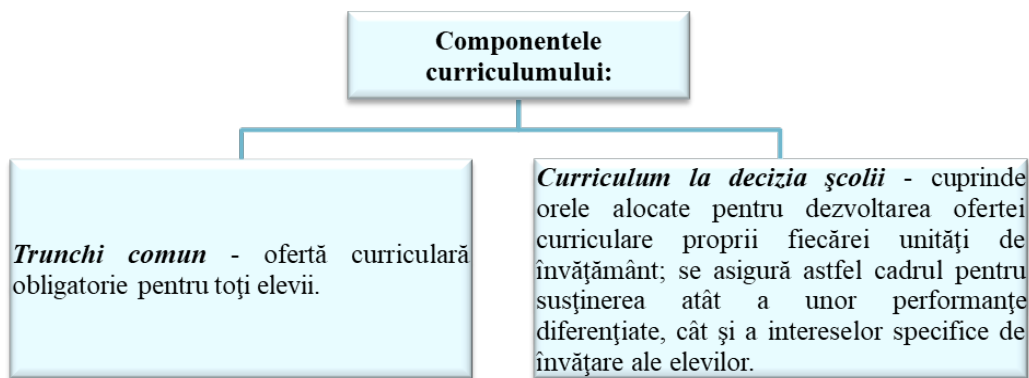

Figura 1.1. Componentele curriculumului

Curriculumul nucleu (CN) reprezintă trunchiul comun, obligatoriu, adică numărul minim de ore de la fiecare disciplină obligatorie prevăzută în planurile de învățământ, absolut necesare pentru toate școlile și pentru toți elevii. Existența curriculumului nucleu asigură:

- egalitatea șanselor la educație în sistemul de învățământ public, indiferent de regiunea țării din care provin educații, de filieră, de profil sau de domeniu de pregătire;
- dobândirea educației de bază, prin continuarea dezvoltării competențelor cheie urmărite în cadrul învățământului obligatoriu;
- asigurarea continuității între învățământul gimnazial și cel liceal;
- formarea educaților pentru învățarea pe parcursul întregii vieți.

Curriculumul nucleu reprezintă unicul sistem de referință pentru evaluările și examinările externe din sistem, realizate la nivel național și pentru elaborarea standardelor curriculare de performanță [4].

Totodată, un aspect important al *Curriculumului Național* stipulat în documentul de politică educațională *Repere conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale (2017)* îl reprezintă **curriculumul pentru disciplinele opționale (CDO)** sau cum este numit în literatura de specialitate **curriculum la decizia școlii (CDS)**, inclusiv și cele stabilite de componenta locală.

Sensul terminologic al *opționalului* este „cu caracter de opțiune”, iar opțiune, opțiuni, – „faptul sau dreptul de a alege din două sau mai multe lucruri, posibilități etc.; alegere” [38]. În îmbinarea *disciplină opțională* este evident că: acestea se află într-un număr mai mare (minim două discipline, ca să facă posibilă alegerea) și edificarea subiectului care este ales, delimitând mecanisme clare pentru asigurarea acestui drept [27].

Cât privește *Curriculumul pentru disciplinele opționale (CDO)* reprezintă documentul normativ principal și instrumentul didactic ce descrie condițiile învățării și performanțele de atins la disciplinele opționale exprimate în competențe, subcompetențe, conținuturi și activități de învățare și evaluare [34]. *Disciplina opțională*, la rândul ei, este o disciplină de învățământ propusă la alegere elevilor, diferită de cele existente în trunchiul curricular comun, care are drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevului din unul sau mai multe domenii [6].

M. Bocoș și D. Jucan subliniază „*Curriculumul la decizia școlii* asigură diferența de ore dintre curriculumul nucleu și numărul minim (la disciplinele opționale, care nu au fost incluse în curriculumul nucleu) sau maxim de ore pe săptămână (la disciplinele obligatorii, care au fost incluse în curriculumul nucleu) pentru fiecare disciplină școlară prevăzută în planurile-cadru de învățământ (deci atât pentru disciplinele obligatorii, cât și pentru cele opționale), pe ani de studiu. El cuprinde unități de conținut care nu sunt obligatorii, în legătură cu care, instituția de învățământ decide oportunitatea studierii, în funcție de contextul educațional concret: resurse curriculare implicate, posibilități concrete de realizare, nevoi educaționale specifice etc. [5, p. 159].

Autorul B. Bennet susține „*Curriculumul la decizia școlii* trebuie văzut ca parte a întregului curriculum și nu ca lipsit de relevanță în legătură cu cel național în vigoare sau fiind în contradicție cu acesta” [2, p. 7]. Elevul de vârstă școlară mică are nevoie de a experimenta un curriculum coerent, și nu unul fragmentat, incoerent. Astfel, curriculumul la decizia școlii trebuie să fie proiectat împreună cu cel național și integrat acestuia. Unul dintre rolurile curriculumului la decizia școlii este de a se adresa acelor competențe dorite care sunt într-o prea mică măsură dezvoltate specific sau explicit de disciplinele academice. Exemple de astfel de competențe pot include dezvoltarea personală, pregătirea pentru viața de adult și cea economică, încurajarea responsabilității de cetățean etc.

Curriculumul la decizia școlii flexibilizează procesul de învățământ, acordând libertate școlilor, conferită de planurile-cadru de învățământ. El reprezintă unul dintre mesajele autentice de descentralizare, autonomie și respect pentru adaptarea locală/contextuală a curriculumului. Prin intermediul lui, școlile primesc posibilitatea definirii unor trasee particulare de învățare pentru elevii de vârstă școlară mică, iar această posibilitatea de a alege o parte a traseului educațional propriu, în conformitate cu particularitățile psihocomportamentale ale educabililor, cu nevoile și interesele lor educaționale, cu nivelele de progres școlar diagnosticate prin evaluări alternative. *Curriculumul la decizia școlii* reprezintă ansamblul proceselor educative și al experiențelor de învățare pe care fiecare școală le propune în mod direct elevilor săi, în cadrul ofertei curriculare [4].

Autoarea G.C. Cristea menționează: „*Curriculumul la decizia școlii* asigură completarea prin extindere, dar și prin aprofundare a unor componente ale curriculumului obligatoriu, care nu mai pot fi realizate în cadrul limitat al curriculumului formal/obligatoriu (avem în vedere, îndeosebi, realizarea unor conținuturi tipice educației estetice, fizice, tehnologice, morale)” [13, p. 120]. Această relație între curriculumul formal și *curriculum la decizia școlii* apare ca o variantă a relației ce extinde, aprofundează, lărgeste curriculumul obligatoriu, *în structuri de organizare opționale*. Din perspectiva teoriei generale a curriculumului avansăm ideea că prin *curriculum la decizia școlii*, pot fi valorificate mai bine resursele de organizare ale unui curriculum centrat pe elev și pe societate care se dovedește complementar curriculumului formal/obligatoriu.

Curriculum opțional elaborat de școală, menționează C. Crețu, realizat prin acțiunea pedagogică de planificare a unor, activități adaptate intereselor elevilor, posibilităților și cerințelor specifice ale școlii și ale comunității locale este integrat în planul cadru de învățământ, sub forma disciplinelor optionale, care oferă elevilor căi diferite de valorificare a aptitudinilor și atitudinilor lor în cadrul unor experiențe de învățare specifice fiecărei școli sau comunități educaționale locale [apud 28].

În *Teoria generală a curriculumului* – știință pedagogică fundamentală care are ca obiect de studiu specific proiectarea educației și a instruirii la toate nivelurile sistemului și ale procesului de învățământ – *disciplina de învățământ opțională*, reprezintă un tip de curriculum, determinat în raport de mai multe criterii:

- *forma de organizare a instruirii* (nonformală, realizabilă în context formal);
- *modalitatea de dobândire a statutului de disciplină obligatorie* integrată în structura planului de învățământ după opțiunea elevilor în contextul comunității școlare (în funcție de interese, resursele pedagogice existente);
- *relația specială cu comunitatea educațională locală* (care stimulează conceperea unui curriculum local, curriculum la dispoziția școlii etc.);
- *gradul de implicare a unei metodologii* care valorifică creativitatea profesorului și a elevilor (la nivel de metode/tehnici didactice/metode de evaluare alternative);
- accentul pus pe „formarea competențelor profesionale prin dezvoltarea gândirii critice” [8].

Disciplinele opționale sunt deschise spre resursele pe care le oferă, în mod special, corelația posibilă între „disciplinele academice și disciplinele de învățământ”, valorificată din perspectiva experienței elevilor, dar și a cerințelor comunității educaționale locale, pe fondul experimentării unor soluții metodologice inovatoare.

Evoluția disciplinelor de învățământ în contextul societății informaționale, bazată pe cunoaștere este dependentă de modelul de proiectare curriculară adoptat, centrat pe: valorile validate academic; eficiența socială; resursele elevului; reconstrucția socială.

Curriculumul la decizia școlii are misiunea de a dezvolta o varietate de competențe, dictate și derivate din schimbările în accelerație continuă ce se produc în toate domeniile vieții umane. Formarea elevilor pentru lumea de dincolo de pereții școlii, pentru înțelegerea realităților tehnologice, sociale, economice, politice etc. și pentru integrarea și participarea activă la viața socială solicită școlii, cadrelor didactice și manageriale:

- identificarea cerințelor noi înaintate absolvenților școlii de către societate;
- „traducerea” cerințelor identificate în finalități educaționale;
- corelarea finalităților cu ciclurile curriculare și particularitățile de vârstă ale elevilor;
- determinarea timpului necesar pentru atingerea finalităților;
- elaborarea curriculumului pentru o disciplină opțională prin stabilirea conexiunilor inter-, trans-, pluridisciplinare, dar și identificarea formelor de organizare a activităților de învățare, a tehnologiei educaționale oportune etc.;
- elaborarea unui set de indicatori pentru monitorizarea implementării și pentru evaluarea nivelului/gradului de atingere a finalităților;
- motivarea elevilor de vârstă școlară mică pentru studierea respectivei discipline, astfel ca elevul să aibă suficiente argumente pentru a opta/a alege această disciplină dintre cele propuse în oferta curriculară [10].

Așadar, paralel cu obiectele de studiu obligatorii, școlii contemporane i se solicită să valorifice un domeniu de formare mai puțin tradițional – *curriculumul la decizia școlii*. Dintre caracteristicile cunoscute ale curriculumului școlar – care trebuie să fie unic, consensual, univoc, flexibil, coerent – nu toate au aceleași rigori pentru Curriculumul Național și pentru cel lăsat la decizia școlii și nu răspund identic criteriilor-cerințe.

Înțelegerea diferențelor este necesară mai ales în contextul completării anuale a listei de opționale recomandate. În tabelul de mai jos prezentăm o paralelă:

**Tabelul 1.1. Paralelism Curriculum național (CN)
și Curriculum la decizia școlii (CDS)**

Curriculum național (CN)	Curriculum la decizia școlii (CDS)
Gradul de unicitate: <i>este sau nu compact curriculumul?</i>	
A fost elaborat <i>Cadru de referință</i> și curricula disciplinare separate, pentru diferite domenii de învățare; nu există un document unic.	Oricât de multe s-ar elabora, din cauza diferenței dintre domeniile care pot fi valorificate, nici nu se pune problema unicității curricula opționale.
Gradul de participare: <i>actorii educaționali au fost implicați în elaborarea curriculumului?</i>	
Inițiativa aparține factorilor de decizie (ministerul de resort), iar actorii implicați în educație participă la elaborarea curriculumului și la dezvoltarea lui.	Inițiativa și elaborarea acestor documente le revine actorilor educaționali. Ministerul de resort examinează și aprobă ofertele.
Gradul de univocitate: <i>orientările din sistemul educațional după care se ghidează sunt univoce?</i>	
Fiecare curriculum disciplinar este elaborat luând ca bază teoria formării competențelor și „competențele cheie, reprezentând o combinație de cunoștințe, abilități și atitudini, considerate necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, cetățenia activă, incluziunea socială și ocuparea forței de muncă” [2, p. 7].	Trebuie să respecte competențele-cheie și să nu reia competențele specifice ale disciplinelor predate. Fiecare curriculum luat aparte ar putea valorifica diferite teorii și orientări din domeniul științelor educației. Curricula opționale oferă teren pentru experimentare.
Gradul de adaptabilitate: <i>curriculumul este adaptabil la nevoile societății?</i>	
Curriculumul este flexibil la nivel de strategii de predare-învățare-evaluare, dar rigid la nivel de conținuturi și finalități. Modificările sunt posibile doar la revizuirea lui periodică.	Curriculumul fiecărui curs este adaptabil la cerințele zilei, ale comunității, la posibilitățile școlii și la gradul de pregătire a cadrului didactic. Față de disciplinele obligatorii, este mai flexibil și se poate actualiza mai ușor.
Gradul de coerență internă: <i>finalitățile stipulate de curriculum sunt asigurate de coerența exigențelor și recomandărilor curriculare?</i>	
Gradul de coerență externă: <i>curriculumul este adaptat cererii sociale la nivel local și internațional?</i>	
Toate documentele curriculare sunt elaborate în baza unui singur model; respectă o structură și operează cu aceiași termeni, într-o accepție univocă. Tributul plătit cererii sociale se reflectă în documentele care vizează incluziunea, studiul limbilor străine, clasele bilingve, profilurile de arte și sport.	Fiecare curriculum este coerent cu aria curriculară la care se referă. Pentru discipline opționale de integrare, cu orientare transdisciplinară, finalitățile se edifică pe exigențele disciplinelor implicate. Fiecare curriculum este aprobat de ministerul de resort. Instituția alege, pregătește și propune elevilor anumite cursuri, iar elevii și părinții lor optează pentru unul dintre ele.

Statutul curriculumului la decizia școlii

Libertatea de decizie la nivelul școlii este consonantă cu democratizarea societății și reprezintă o șansă de adecvare la un sistem deschis, cu opțiuni multiple. Curriculumul la decizia școlii (CDS) rămâne o realitate a școlii de azi, realitate care și-a câștigat o serie de adepți (fapt important este că printre aceștia se numără și majoritatea elevilor) și care presupune starea de normalitate prin acceptarea diferenței. Altfel spus, *Curriculumul la decizia școlii* (CDS) permite crearea unui etos propriu care conferă diferență și specificitate fiecărei instituții de învățământ [16].

Curriculumul la decizia școlii (CDS) este un domeniu față de care așteptările actanților educaționali și ale societății, în ansamblu, s-au intensificat și diversificat în ultimii ani:

Elevii doresc ca acest curriculum să le ofere oportunități pentru realizarea la maximum a potențialului personal, spațiu sigur pentru exprimarea propriilor puncte de vedere și idei, pentru îmbogățirea experiențelor necesare în vederea dezvoltării personale și profesionale.

Părinții așteaptă ca școala, prin CDS pe care li se oferă elevilor, să asigure acestora o educație de calitate, necesară pentru inserția socială și/sau profesională.

Cadrele didactice caută, în CDS, repere clare și sprijinul pentru organizarea unei activități didactice de calitate, eficiente, flexibile și, în același timp, atractive pentru ei și utile pentru elevi.

Comunitățile doresc o reprezentare autentică în școală, respectiv în CDS, în termeni de promovare a propriei identități comunitare și de susținere a nevoilor locale.

Societatea, în ansamblu, așteaptă ca sistemul educațional, prin CDS pe care îl oferă, să pregătească tineri capabili de integrarea activă pe piața muncii și mizează pe contribuția acestora la dezvoltarea societății [34].

În această ipostază, sunt relevante ideologiile curriculare examinate de cercetătorul M.S. Schiro (2008), cele patru curente pe care le numește „*Ideologiile curriculare*” („*The Curriculum Ideologies*”).

1. Ideologia cunoașterii academice (The Scholar Academic Ideology)

Această ideologie se bazează pe nevoia tinerilor de a avea acces la cunoștințe acumulate de-a lungul secolelor, organizate în discipline academice.

Acest curent este focalizat pe disciplinele școlare și pe transmiterea lor.

2. Ideologia eficienței sociale (The Social Efficiency Ideology)

În această ideologie, finalitatea școlii este de a răspunde nevoilor societății, pregătind tinerii cu scopul de a deveni membri ai ei cu drepturi depline, capabili să-i asigure perpetuarea.

Acest curent este focalizat pe perpetuarea societății.

3. Ideologia educația centrată pe cel ce învață (The Lerner Centered Ideology)

Acest curent vizează dezvoltarea personală în toate domeniile: social, intelectual, emoțional și fizic.

Acest curent este focalizat pe persoană.

4. Ideologia reconstrucției sociale (The Social Reconstruction Ideology)

Potrivit acestui curent, educația constituie un mijoc de a facilita construirea unei societăți mai echitabile față de toți membrii ei.

Acest curent este focalizat pe o viziune asupra societății [apud 24].

Așadar, în evoluția lor, la nivelul practicii educaționale, teoriile curriculumului sunt condiționate de ideologia pedagogică asumată de proiectanții angajați la scara sistemului educațional care imprimă o modalitate specială de abordare a finalităților educaționale, a fundamentelor cunoștințelor, a interdependenței predare-învățare-evaluare, a corelației profesor-elev. Din această perspectivă, CDS poate fi promovat la nivel de model:

- a) academic (centrat asupra cunoștințelor confirmate în mediul academic);
- b) al eficienței sociale (centrat asupra integrării educabililor în societate);
- c) al valorificării resurselor psihologice și sociale ale educatului (centrat asupra elevului abordat global, holistic);
- d) al reconstrucției sociale (centrat asupra dezvoltării societății).

Rolurile predominante ale „actorilor principali” sunt situate la nivelul interdependenței dintre acțiunea de predare asigurată de cadru didactic prin comunicarea pedagogică a mesajului didactic fundamentat academic și cea de învățare, realizată de elev prin receptarea, asimilarea, interiorizarea și valorificarea mesajului didactic, pe termen scurt (în clasă), mediu și lung (în context deschis).

În viziunea cercetătorului S. Cristea *abordarea academică a curriculumului* reprezintă modelul care are ca scop general formarea și dezvoltarea personalității educatului prin conținuturile de bază preluate pedagogic din domeniile fundamentale ale cunoașterii promovate în cercetarea științifică. Promovează discipline de învățământ care păstrează denumirea științelor, tehnologiilor sau artelor validate social-istoric, aflate la baza construcției pedagogice a acestora [14].

Eficiența socială a CDS reprezintă modelul care are ca scop general formarea și dezvoltarea personalității educatului (elevului de vârstă școlară mică) în vederea integrării sale în viața socioprofesională, prin valorificarea optimă a tuturor resurselor sale aptitudinale și atitudinale. Conținuturile, organizate pe discipline de învățământ, evidențiază dimensiunea obiectivă a cunoașterii naturii, societății, omului. Sunt structurate secvențial în module de studiu care valorifică relația dintre stimul și răspuns în condiții de instruire programată. Cadru didactic inde-

plinește rolul de „agent al socializării” educatului, iar elevul, pe cel de obiect și subiect al învățării sociale eficiente.

Centrarea CDȘ asupra resurselor elevului reprezintă modelul care are ca scop general valorificarea potențialului natural (fiziologic, psihologic și social) al educatului. Reia, la nivelul epocii postmoderne (contemporane), teza pedagogiei lui Kousseau, promovată în secolul al XVII-lea (a valorificării naturii copilului). Conținuturile instruirii, proiectate în funcție de cerințele de dezvoltare naturală și de experiența de viață a elevului, solicită adaptări și restructurări permanente într-un cadru deschis spre logica unui demers pedagogic de tip transdisciplinar. Rolul profesorului este cel de facilitare a învățării la nivel frontal, pe microgrupe, și individual, în context formal, dar și nonformal. Rolul elevului este cel de inițiere a unor acțiuni de autoînvățare personalizată și de autoevaluare continuă, perfectibile într-un mediu social și pedagogic deschis.

Centrarea CDȘ asupra reconstrucției sociale reprezintă modelul care are ca scop general formarea și dezvoltarea personalității educatului (elevului, studentului etc.) prin accentuarea funcției politice sau civice a conținuturilor instruirii angajată în transformarea calitativă a societății prin educație. Cunoașterea transmisă pedagogic la nivel de curriculum devine o componentă ideologică ce asigură reproducerea capitalului cultural. Solicită reconceptualizarea CDȘ prin „demitizarea” și multiplicarea sa în mai multe variante postmoderne, realizabilă prin transpunere didactică diferențiată, neierarhizată. Rolul profesorului este cel de agent, dar și de actor al schimbării sociale, care poate fi realizat doar în măsura transformării elevului din obiect în subiect al propriei sale formări-dezvoltări, produs al unei conștiințe pedagogice active și al unui demers de cercetare a problemelor sociale, desfășurat în mod autonom.

Modelele de reprezentare a curriculumului confirmă importanța construcției academice a CDȘ centrat asupra competențelor-cheie/transversale/transdisciplinare, competențelor specifice disciplinelor școlare, unităților de competențe, necesare educatului (elevului de vârstă școlară mică) pe tot parcursul vieții, formate-dezvoltate prin însușirea și valorificarea unor cunoștințe de bază (declarative/teoretice, procedurale/aplicative, condiționale/atitudinale), preluate și prelucrate pedagogic de la nivelul produselor superioare ale culturii (artistice, religioase, filozofice, științifice, tehnologice), validate social-istoric, care marchează capacitatea durabilă a elevului de *a ști, a ști să faci, a ști să fii*. În această perspectivă, modelul academic constituie premisa necesară pentru construcția pedagogică a celorlalte modele centrate asupra eficienței sociale a instruirii, resurselor naturale ale educatului (elevului), dezvoltării societății la un nivel calitativ superior [1].

Finalitatea studierii *curriculumului la decizia școlii* este aceea de a eficientiza întregul curriculum școlar prin aprofundarea, completarea și extinderea curriculumului trunchiului comun. Aceste demersuri curriculare vizează, deopotrivă, conținuturile studiate, precum și sprijinirea proceselor de învățare și formare realizate de elevi. În esență, CDS constă frecvent în extensii ori aprofundări ale trunchiului comun.

Pentru a putea atinge aceste finalități, curriculumul la decizia școlii trebuie să dețină următoarele *calități*:

- să fie relevant pentru nevoile educaționale ale elevilor, așa cum și le identifică aceștia și să îi angajeze activ în identificarea propriilor opțiuni privind învățarea și traseele educaționale urmate;
- să fie motivant, să stimuleze implicarea activă și deplină a elevilor în studierea lui, în situațiile de învățare create și să genereze experiențe de învățare dezirabile, pozitive, constructive;
- să fie variat în ceea ce privește metodologia didactică utilizată, dar cu accent pe nevoia de a folosi metode de învățare activă și interactivă, care să stimuleze participarea efectivă a elevilor, să implice elevii profund în construcția cunoașterii - intelectual, psihomotoriu și afectiv-motivațional [4].

Extinderea curriculumului de bază, prin valorificarea subiectelor de actualitate, necunoscute ori neglijate, oferă o libertate considerabilă în selectarea conținuturilor și marchează o nouă etapă în realizarea principiului centrării pe elev. Flexibilizarea curriculumului la decizia școlii, crearea tradițiilor care ar constitui portretul unei școli și ar deosebi-o de altele trebuie să ducă, cu timpul, la conturarea unui specific al instituției, iar elevii și părinții lor, având de ales, să opteze pentru ceva care ar fi cu adevărat corespunzător aptitudinilor, intereselor, planurilor de viitor și orientării în profesie/carieră. Capacitatea de a-și alege un traseu adecvat este finalitatea spre care se îndreaptă școala națională pe măsură ce elevul înaintază din clasă în clasă, astfel ca, la momentul absolvirii, gradul de certitudine că alegerea este conștientă și conștientizată să fie cât mai înalt.

Cadrul normativ

Codul educației al RM, 2014 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro), capitolul IX, *art. 40* (structura curriculumului) prevede: (1) *Curriculumul în învățământul general conturează viziunea asupra parcursului educațional, proiectând așteptările societății cu privire la rezultatele scontate ale învățării pentru fiecare disciplină școlară, pe niveluri de învățământ* [12].

Unul din aspectele esențiale, în contextul abordării CDS, este reflectat în alineatul: (2) *În învățământul general, Curriculumul național include: cadrul de*

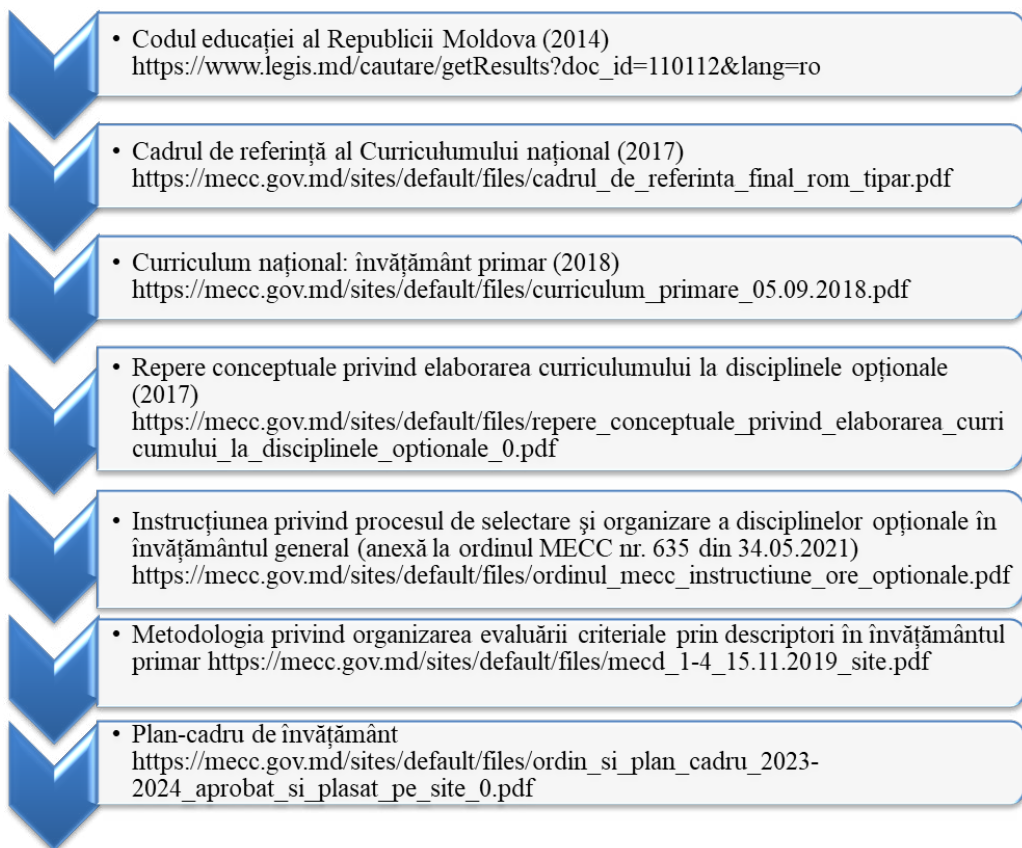

Figura 1.2. Cadrul normativ-legislativ al implementării curriculumului la decizia școlii în învățământul primar

referință, planul cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, curriculumul pentru educația timpurie, **curricula disciplinelor obligatorii și opționale**, manualele școlare, ghidurile metodologice și alte resurse de învățare.

Referitor la nevoile elevilor cu cerințe educaționale speciale, prevedere valabilă și pentru **curricula disciplinelor opționale**, alineatul (5) din Codul educației al RM (2014) specifică: *Curriculumul poate fi adaptat sau modificat pentru a satisface nevoile copiilor și elevilor cu cerințe educaționale speciale. Modul de parcurgere a curriculumului este reflectat în planul educațional individualizat pentru copilul/elevul cu cerințe educaționale speciale* [23].

Cadrul de referință al Curriculumului Național (https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf) reprezintă documentul care definește fundamentele conceptuale, metodologice și praxiologice ale *politicilor curriculare* pentru învățământul general. Documentul prevede modernizarea sistemului educațional pentru a răspunde nevoilor individuale ale tinerilor și cerințelor pieței de muncă. *Cadrul de referință al Curriculumului Național* [6], în calitate de *document de politici educaționale*, dar și de *document de*

fundamentare teoretică, metodologică și praxiologică a sistemului curricular, are următoarele funcții:

- de conceptualizare și proiectare;
- de reglare și normare;
- de orientare și sincronizare cu tendințele și standardele curriculare internaționale [6].

Totodată, cadrul conceptual și normativ privind *curriculumul la decizia școlii (CDȘ)* implică și *Curriculumul pentru învățământul primar* (https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf), care este parte componentă a *Curriculumului Național* și reprezintă un document reglator și un act normativ prevăzut pentru a fi implementat în procesul educațional în clasele primare [17, p. 6].

Un alt document important pentru Curriculumul Național, sunt *Reperetele conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale* (https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_conceptuale_privind_elaborarea_curriculumului_la_disciplinele_optionale_0.pdf). Autorii subliniază că scopul *Reperelor conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale* este acela de a oferi o paradigmă practică pentru asigurarea unei concepții unitare în dezvoltarea curriculumului pentru disciplinele opționale. În fond, ele reprezintă un ansamblu de concepte nodale, principii și norme care fundamentează științific și metodologic proiectarea, realizarea și evaluarea curriculumului la disciplinele opționale [34]. *Reperetele conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale* constituie un document-sinteză, derivat din *Cadrul de referință al Curriculumului Național*, care integrează conceptele fundamentale și direcțiile curriculumului pentru disciplinele opționale și cele stabilite de componenta locală pentru învățământul primar.

Document ce stabilește acțiunile elevului, după caz a părinților / reprezentanților legali ai acestora, cadrului didactic și ale administrației instituției de învățământul în procesul de organizare a activităților educaționale specifice *disciplinelor opționale* este *Instrucțiunea privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general* (https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_mecc_instrucțiune_ore_optionale.pdf). Scopul *instrucțiunii* este reglementarea acțiunilor și responsabilităților beneficiarilor și a facilitatorilor în procesul de organizare a activităților educaționale ce contribuie la dezvoltarea unor *competențe transversale*, conform domeniilor stabilite de *Planul cadru de învățământ* și *Curriculumul de bază*: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar.

În vederea aplicării *instrucțiunii* nominalizate, cadrele didactice și de conducere vor respecta principiile:

- ✓ interesul superior, necesitățile și capacitățile în dezvoltare ale elevului;
- ✓ luarea în considerare a opiniei elevului;
- ✓ abordarea holistică a dezvoltării elevului;
- ✓ abordarea individualizată în formularea ofertei educaționale a instituției;
- ✓ nondiscriminarea;
- ✓ abordarea inter- și transdisciplinară [23].

Modul de organizare și realizare a procesului de evaluare criterială prin descriptori în clasele I-IV la disciplinele opționale va fi asigurată de *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar, clasele I-IV* [26] (https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019_site.pdf).

Document normativ obligatoriu, componentă esențială a *Curriculumului național* este *Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal* (https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_si_plan_cadru_2023-2024_aprobat_si_plasat_pe_site_0.pdf). Respectivul document asigură pentru elevii de vârstă școlară mică oportunități de formare și dezvoltare a unui sistem de competențe suficiente pentru accedea la următoarele niveluri de învățământ, reglementând și organizarea procesului educațional la nivelul disciplinelor opționale [31].

În esență, reușita implementării curriculumului la decizia școlii în învățământul primar va fi asigurată de respectarea cadrului normativ-legislativ reflectat în Figura 1.2.

Evaluarea curriculumului școlar, prin urmare și CDS, a produselor curriculare, în conformitate cu *art. 43 din Codul Educației (2014)*, constituie parte componentă a evaluării sistemice în învățământul general și se realizează de către ministerul de resort și alte structuri abilitate [23].

Evaluarea și validarea curriculumului pentru disciplinele opționale. Curriculumul elaborat pentru disciplina opțională va fi recenzat de cel puțin doi experți din domeniul respectiv. Validarea se va face în cadrul ședinței Consiliului Național pentru Curriculum și Evaluare. Fiind aprobat de ministerul de resort, va deveni document obligatoriu pentru implementare.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1.

CADRUL CONCEPTUAL ȘI NORMATIV PRIVIND CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Curs: 2. Procedura operațională privind constituirea ofertei, selectarea și organizarea disciplinelor opționale la nivelul primar de învățământ

O ipostază a alternativității și flexibilizării educației o reprezintă introducerea secvențială a unor elemente de conținut variabile, specifice actorilor implicați. Prin dreptul de a lua decizii conferit școlii, *curriculumul la decizia școlii* (CDS), se specifică în actualele documente emise de ministerul de resort (*Codul educației 2014, Plan cadru etc.*), este de fapt emblema puterii reale a acesteia. Derivată din libertatea oferită de *Planul-cadru de învățământ* de a decide asupra unui segment al *Curriculumului național*, această putere dă posibilitatea definirii unor trasee particulare de învățare ale elevilor de vârstă școlară mică.

În plan național pledoaria pentru *curriculumul la decizia școlii* (*la disciplina opțională*) este precizată de misiunea educației în Republica Moldova și semnificația de ansamblu a curriculumului. Misiunea educației în Republica Moldova este stipulată în art. 5 al *Codului Educației (2014)*. Așadar, *educația are ca misiune:*

- a) *satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății;*
- b) *dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții, creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului;*
- c) *dezvoltarea culturii naționale;*
- d) *promovarea dialogului intercultural, a spiritului de toleranță, a nediscriminării și incluziunii sociale;*
- e) *promovarea învățării pe tot parcursul vieții;*
- f) *facilitarea reconcilierii vieții profesionale cu viața de familie pentru bărbați și femei.*

Disciplinele opționale constituie componenta flexibilă a *Planului-cadru de învățământ* care contribuie la dezvoltarea unor competențe transversale. *Articolul 40 (structura curriculumului), alineatul (6) din Codul educației al RM (2014)* explică distribuția și ponderea disciplinelor opționale: *Planul-cadru include disciplinele obligatorii, disciplinele opționale, precum și numărul maxim și minim de ore aferente fiecăreia dintre acestea.* Totodată, observăm că (7) **Disciplinele opționale** incluse în planul-cadru au o pondere de 10-15% în învățământul primar; 15-20% în învățământul gimnazial și 20-25% în învățământul liceal. (10) *Autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea și cele ale UTA*

Găgăuzia pot stabili componenta locală a curriculumului pentru instituțiile din subordine, care va avea o pondere de cel mult 5% din cota disciplinelor opționale - în învățământul primar [12].

Corespunzător *Instrucțiunii privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general [23]* fiecare elev are dreptul la studierea în mod obligatoriu a unei *discipline opționale*. După exprimarea de către elev a opțiunii pentru o disciplină opțională, frecventarea ei și realizarea prevederilor curriculare devin *obligatorii*. Referitor la opțiunea elevilor de vârstă școlară mică din clasele/instituțiile cu profil arte/sport și cele bilingve este exprimată prin selectarea profilului instituției, ce activează potrivit modelului de *Plan-cadru de învățământ*.

Stabilirea *ofertei educaționale* a componentei flexibile a *Planului-cadru*, de către instituția de învățământ, se realizează în funcție de nivelul de pregătire a cadrelor didactice și urmărește:

- oportunități pentru realizarea la maximum a potențialului copilului, spațiu sigur și prietenos pentru exprimarea propriilor puncte de vedere, pentru îmbogățirea experiențelor necesare în vederea dezvoltării personale, sociale și profesionale;
- cadru de aplicare a învățământului formal și nonformal ce asigură elevilor o educație de calitate, necesară pentru inserția socială și/sau profesională, precum și pentru integrarea activă pe piața muncii și contribuția acestora la dezvoltarea societății;
- reprezentarea autentică în școală, respectiv în curriculum, în termeni de promovare a propriei identități comunitare și de susținere a nevoilor locale.

Accentuăm că solicitările privind studierea disciplinelor opționale pentru următorul an de studii *se exprimă în baza cererii*, în luna mai. În învățământul primar (clasele I-IV) solicitările sunt exprimate prin intermediul cererii de către părinții/ reprezentanții legali ai elevilor, care sunt încurajați să consulte opinia copilului și să țină cont de aceasta. Modalitatea de colectare a solicitărilor (cererilor) privind disciplinele opționale este stabilită de instituția de învățământ. Elevii înmatriculați în clasa I-âi indică disciplinele opționale în cererea de înmatriculare în instituție.

În vederea proiectării eficiente a curriculumului la decizia școlii, se impune elucidarea fazelor ce se profilează pe parcursul anului de studii:

1. **în luna martie**, administrația instituției organizează un proces autentic de studiere a intereselor elevilor, utilizând metode/ instrumente adaptate capacităților tuturor elevilor, rezultatele cărora sunt aduse la cunoștința Comisiilor metodice;

2. **în luna aprilie**, Comisiile metodice analizează riguros opțiunile elevilor, constatate în baza cercetării aplicate, și elaborează oferta educațională a ariei curriculare. Oferta este bazată pe potențialul, gradul de pregătire și disponibilitatea membrilor Comisiei metodice de facilitare a procesului educațional la disciplinele opționale. Oferta educațională a ariei curriculare conține o descriere succintă a disciplinelor opționale, elaborată pe înțelesul tuturor elevilor;
3. **în luna mai**, administrația instituției/ cadrele didactice organizează un proces de informare accesibil și relevant pentru toți elevii (părinții/ reprezentanții legali ai elevilor) despre posibilitatea de alege/ înscriere la activitățile educaționale de dezvoltare transdisciplinare și interdisciplinare prin intermediul disciplinelor opționale pentru anul viitor de învățământ. Reiterăm, în învățământul primar, componenta opțională a *Planului-cadru de învățământ* se prezintă pentru selecție părinților/ reprezentanților legali ai acestora, în cadrul ședințelor cu părinții.
4. **în luna august**, componenta opțională a Planului-cadru de învățământ, stabilită în baza cererilor, se aprobă de către Consiliul profesoral al instituției [23].

Disciplinele opționale pot fi realizate în clase sau în grupe a câte cel puțin 12 elevi în localitățile rurale și, cel puțin, a câte 15 elevi în localitățile urbane. Pentru grupele constituite din elevii unei singure clase, orele opționale se înregistrează în catalogul clasei respective. Dacă grupa include elevi din două sau mai multe clase, orele se înscriu în registru/catalog special de evidență. Orele opționale nu pot fi utilizate pentru extindere la disciplinele obligatorii [31].

Planul-cadru de învățământ oferă fiecărui elev posibilitatea de a opta pentru discipline opționale. În acest scop, ministerul de resort propune o listă orientativă de discipline opționale, discipline pentru care au fost elaborate și aprobate curricula. Lista respectivă este publicată pe pagina oficială Web a ministerului de resort și este permanent completată pe măsură ce curricula pentru noile discipline opționale sunt aprobate de Consiliul Național pentru Curriculum [25].

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1.

CADRUL CONCEPTUAL ȘI NORMATIV PRIVIND CURRICULUM LA DECIZIA ȘCOLII LA NIVELUL PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Seminar: 1. Analiza documentelor normative pentru învățământul primar din perspectiva curriculumului la decizia școlii

Sarcini de reflecție și exerciții aplicative

- 1) Realizați un glosar de termeni-cheie la *unitatea de învățare 1*.
- 2) Studiați și analizați *articolul 40 din Codul Educației (2014)*.
- 3) Rezumați, în baza analizei *articolului 5 din Codul Educației (2014)*, completând tabelul:

Educația are ca misiune:

a) satisfacerea cerințelor
b) dezvoltarea potențialului uman pentru
c) dezvoltarea culturii naționale
d) promovarea dialogului intercultural
e) promovarea învățării pe tot parcursul vieții
f) facilitarea reconcilierii vieții profesionale

- 5) Descrieți modalitatea de stabilire a curriculumului opțional pentru autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea și cele ale UTA Găgăuzia.

Analizați *Instrucțiunea privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general* și interpretați prevederile (https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_mecc_instrucțiune_ore_optionale.pdf).

Completați atribuțiile cadrelor didactice cu referire la administrarea disciplinelor opționale, conform *instrucțiunii* analizate. Cadru didactic:

- a) *participă la ședințele Comisiei metodice privind stabilirea părții variabile a Planului-cadru de învățământ, la activitățile de informare a elevilor despre oferta instituțională a disciplinelor opționale;*
- b) *la stagiile de formare continuă specifice disciplinei opționale;*
- c) *.....etc.*

- 6) Valorificați informația din documentul *Repere conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale* și formulați pentru colegi cinci întrebări, utilizând tehnica *Explozia stelară*.

STARBURSTING

- 8) Argumentați importanța respectării fiecărui principiu în aplicarea *instrucțiunii privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul primar*.
- 9) Lecturați *Instrucțiunea privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general*. Identificați în text răspunsurile la întrebările din tabelul propus mai jos. Analizați răspunsurile formulate de un coleg/o colegă, adresați întrebări în caz de neclarități. Completați grila.

Întrebare	Răspunsul meu	Răspunsul colegului/colegei
Cui se prezintă componenta opțională a <i>Planului-cadru de învățământ</i> pentru selecție în învățământul primar?		
Cine scrie cererea privind solicitarea studierii disciplinelor opționale în învățământul primar?		
În ce lună se organizează ședințele de informare despre posibilitatea de alegere/înscriere la cursurile opționale?		
De ce se recomandă consultarea opiniei elevilor referitor la orele opționale?		
Care sunt atribuțiile Comisiei metodice din instituțiile de învățământ cu referire la cursurile opționale?		

- 11) Estimați din conținutul studiat precizările, pentru clasele primare, incluse în *Planul-cadru de învățământ 2023-2024* privind CDȘ.
- 12) Enumerați din conținutul studiat documentele reglatoare ce stau la baza proiectării și implementării CDȘ. Realizați o hartă conceptuală.

- 13) Clarificați, personalizat, în baza căror documente reglatoare se evaluează rezultatele elevilor la disciplinele opționale.
- 14) Justificați modalitatea de înregistrare a disciplinelor opționale în catalogul clasei, nominalizând documentele reglatoare.
- 15) Descrieți condițiile ce vizează implementarea corectă a CDS, valorificând documentele normative.
- 16) Propuneți direcții de modernizare a concepției CDS, valorificându-vă viziunea pedagogică personală și documentele normative.
- 17) Explicați de ce a fost necesară introducerea CDS la nivelul primar de învățământ.
- 18) Analizați definițiile CDS în opinia diferitor autori. Identificați asemănările și deosebirile dintre aceste definiții realizând *Graficul T*.
- 19) Realizați o reprezentare grafică a relațiilor care se stabilesc între definițiile *curriculumului la decizia școlii în sens restrictiv sau îngust/restrâns* și definițiile *curriculumului la decizia școlii cu semnificații extensive, în sens larg*.
- 20) Cum ați defini curriculumul unei familii? Care sunt valorile, dominantele și caracteristicile curriculumului propriei familii?
- 21) Elaborati o definiție proprie pentru conceptul *curriculum la decizia școlii*, din care să transpară opinia dumneavoastră ca viitoare cadre didactice.
- 22) Ce nu este un *curriculum la decizia școlii*? Interpretați opiniile colegilor.
- 23) Explicati și exemplificați rolul și influența mass-media în stabilirea ofertei cu privire la CDS.
- 24) Selectați din oferta educațională, un CDS pentru învățământul primar. Analizați critic-constructiv în ce măsură curriculumul selectat deține următoarele calități:
 - este relevant pentru nevoile educaționale ale elevilor, îi angajeze activ în identificarea propriilor opțiuni privind învățarea;
 - este motivant, stimulează implicarea activă și deplină a elevilor în studierea lui, în situațiile de învățare create și generează experiențe de învățare dezirabile, pozitive, constructive;
 - este variat în ceea ce privește metodologia didactică utilizată, stimulează participarea efectivă a elevilor, implică elevii profund în construcția cunoașterii.

- 25) Realizați o analiză a nevoilor educaționale în cadrul comunității în care trăiți și propuneți câteva sugestii pentru un posibil curriculum în dezvoltare locală (CDȘ).
- 26) Realizați interviuri cu profesori care predau cursuri opționale în învățământul primar (și, eventual, și alte discipline) și stabiliți ce dificultăți practice întâmpină în managementul curriculumului la decizia școlii. Propuneți soluții ameliorative privind managementul curriculumului la decizia școlii.
- 27) Argumentați necesitatea consultării opiniilor elevilor și părinților cu privire la stabilirea cursurilor opționale.
- 28) Completați tabelul prin identificarea și argumentarea așteptărilor actanților educaționali privind CDȘ în ultimii ani:

Actanți educaționali	Expectanțe	Argumente
<i>Elevi</i>		
<i>Părinți</i>		
<i>Cadre didactice</i>		
<i>Comunitate</i>		
<i>Societate</i>		

- 30) Explicați funcția *socială a CDȘ* din perspectiva relevanței acesteia pentru elev și pentru cadru didactic.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Curs: 1. Principii și cerințe de proiectare a curriculumului la disciplinele opționale.

Tipologia disciplinelor opționale

Prin conceperea și proiectarea disciplinelor opționale se are în vedere necesitatea elaborării unui curriculum flexibil, care să permită manifestarea creativității cadrelor didactice și oferirea de „răspunsuri” la așteptările și nevoile educaționale locale, precum și la așteptările și nevoile educaționale particulare, specifice ale claselor de elevi.

Curriculumul la decizia școlii trebuie să fie proiectat împreună cu cel național și integrat în acesta. Rolul curriculumului la decizia școlii este de a se adresa acelor competențe care sunt într-o mică măsură dezvoltate specific sau explicit de disciplinele academice. Exemple de astfel de competențe pot include dezvoltarea personală, pregătirea pentru viața de adult și cea economică, încurajarea responsabilității de cetățean etc. Libertatea de decizie la nivel de instituție de învățământ, prin posibilitatea elaborării unui curriculum la decizia acesteia, este în acord cu democratizarea societății constituind o oportunitate de adecvare la un sistem deschis, cu multiple opțiuni.

Proiectarea curriculumului la decizia școlii, din perspectivă instrucțională, implică respectarea *etapelor prevăzute în metodologia de elaborare a curricula*:

1. Elaborarea curriculumului la disciplina opțională;
2. Examinarea acestuia la ședința catedrei/comisiei metodice din aria de referință;
3. Examinarea acestuia la ședința Consiliului profesoral al instituției;
4. Coordonarea cu specialiștii Organului local de specialitate în domeniul învățământului (OLSDÎ);
5. Înaintarea documentului elaborat pentru aprobare de către *Consiliul Național pentru Curriculum*.

Principii de proiectare și elaborare a Curriculumului la decizia școlii (CDȘ)

Reperete conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale [34] stipulează că elaborarea documentului se fundamentează pe următoarele principii:

- *Principiul selecției și ierarhizării culturale* – armonizarea între domeniul de interes exprimat prin opțiunea elevului (părintelui) și amplificarea, diversificarea domeniilor cunoașterii.
- *Principiul alinierii/coerenței* – simetrizarea procesului școlar la nivel de arie curriculară, profil, treaptă.
- *Principiul funcționalității/individualizării curriculumului* – respectarea caracteristicilor de vârstă, interes, motivație ale elevului.
- *Principiul egalității de șanse* – asigurarea de oportunități echivalente.
- *Principiul flexibilității* – asigurarea parcursurilor individuale, posibilitatea de individualizare a educației.
- *Principiul racordării la social, inclusiv inserția profesională* – pregătirea pentru o specializare la ieșirea din sistem, în corespundere cu exigențele pieței muncii.
- *Principiul compatibilizării* cu repererele/tendențele/orientările/standardele europene din învățământ.
- *Principiul descentralizării curriculumului* – luarea în considerare a particularităților, tradițiilor, oportunităților regionale și locale.
- *Principiul îmbinării* abordărilor disciplinare cu cele de tip multi-, pluri-, inter- și transdisciplinar.
- *Principiul descongestionării curriculumului* [6, p. 63].

În mediul teoreticienilor și specialiștilor în proiectarea curriculară există o convergență remarcabilă, cadrată și pe curriculum la decizia școlii (CDS). Reproducem în acest sens principiile lui R. Wynn și C. de Young (1992).

- a) *Principiul fundamentării empirice*. CDS trebuie să se bazeze pe cercetarea empirică a stării anterioare și să fie astfel alcătuit încât să anuleze toate disfuncționalitățile acesteia.
- b) *Principiul orientării filozofice*. CDS trebuie să se bazeze pe o filosofie trainică a educației, aflată în consonanță cu filosofia omului din societatea democratică modernă, și să ignore doctrinele politice pasagere care contestă această filozofie.
- c) *Principiul individualizării*. CDS trebuie să răspundă trebuințelor personale de formare ale celui care învață și să se acomodeze posibilităților sale de învățare.
- d) *Principiul realismului*. CDS trebuie centrat pe viața reală, cu valorile ei actuale, cu tendințele de dezvoltare ale societății și cu nevoile autentice de formare ale indivizilor acestei societăți.

- e) *Principiul echilibrului*. CDS trebuie astfel alcătuit încât nici una dintre componente să nu fie neglijată și nici una să nu prevaleze asupra celorlalte (de la resursele materiale și umane care susțin curriculumul și până la filosofia care îl orientează).
- f) *Principiul colaborării*. CDS trebuie să fie o realizare colectivă la care iau parte toți cei competenți și toți cei interesați (de la specialiști, instituții oficiale și autorități până la profesori, elevi și părinții lor).
- g) *Principiul evaluării*. Evaluarea este elementul esențial al cercetării, proiectării, experimentării, validării oricărui curriculum și nu este permisă implementarea lui dacă evaluarea nu a fost riguroasă, obiectivă, pozitivă și practică la momentul oportun.
- h) *Principiul asigurării*. CDS trebuie să beneficieze de o susținere adecvată și nu trebuie pus în practică dacă vreunul din elementele de susținere este insuficient (resurse financiare, spații funcționale, laboratoare, manuale, planuri, cadre didactice, manageri competenți etc.) [apud 28].

Cerințe de proiectare și elaborare a Curriculumului la decizia școlii (CDS)

Conform *Reperelor conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale* proiectarea curriculumului la decizia școlii trebuie să fie ordonată în funcție de următoarele cerințe:

- asigurarea continuității la nivelul claselor și ciclurilor;
- actualitatea informațiilor predate și adaptarea lor la nivelul de vârstă al elevilor, centrarea pe elev;
- centrarea pe aspectul formativ;
- corelația transdisciplinară – interdisciplinară, în particular, corelația crosscurriculară;
- delimitarea pe clase a unui nivel obligatoriu de pregătire a elevilor la cursul opțional și profilarea posibilităților în învățare și de obținere de noi performanțe;
- centrarea clară a tuturor componentelor curriculare pe rezultatele finale – competențe specifice preconizate la cursul opțional.

O astfel de proiectare a curriculumului școlar orientează procesul educațional spre achizițiile finale – competențe pe care elevii de vârstă școlară mică ar trebui să le manifeste/demonstreze în urma parcurgerii unor anumite experiențe în formare/învățare.

Referitor la regulile procedurale în proiectarea CDS, se menționează un algoritm procedural, sub denumirea de *tezele lui Santini*. Astfel identificăm:

- *Centrare pe cel care învață.* Proiectarea CDȘ trebuie să plece de la competențe pentru a determina conținutul, dar să prevadă experiențe didactice fixate pe cel care învață.
- *Soluție exhaustivă.* Proiectarea CDȘ trebuie să țină cont de toate interesele, să respecte toate valorile universal acceptate și să satisfacă cerințele majore.
- *Transparență totală.* În procesul proiectării CDȘ transparența trebuie să nu fie limitată de nimic și de nimeni și toate deciziile să fie cunoscute de toți cei interesați.
- *Informare completă.* În proiectarea curriculară este obligatorie exploatarea tuturor surselor de informare, materiale și/sau umane.
- *Competențe clare.* În proiectarea curriculară fiecare membru al echipei trebuie să aibă competențe precis definite și toți să știe cine are competența de a decide.
- *Testare exigentă.* Nici cel mai bine conceput proiect curricular nu poate fi considerat infailibil, dacă nu a fost testat și experimentat în condiții de maximă exigență științifică [28].

Funcțiile aferente curriculumului la decizia școlii

Proiectarea curriculumului la decizia școlii presupune cunoașterea funcțiilor, operație care, prin aplicare, îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare. Cercetătorii Ph. Jonnaert și M. Ettayebi (2008) identifică următoarele funcții:

- Să definească finalitățile și orientările majore în materie de educație pentru o țară sau o regiune dată.
- Să operaționalizeze planuri de acțiuni pedagogice și administrative în cadrul unui sistem educațional și să instaleze mecanismele de control.
- Să asigure coerența planului de acțiuni pedagogice și a activității educaționale, în raport cu finalitățile și orientările prevăzute și, de asemenea, pe aceea a planului de acțiuni administrative, în raport cu aceste orientări și acest plan de acțiuni educațional.
- Să permită dezvoltarea educabililor în armonie cu mediul lor social, istoric, religios, cultural, economic, geografic, lingvistic și demografic.
- Să adapteze sistemul educațional atât în raport cu un proiect social local și actualizat în materie de educație, cât și în raport cu o deschidere a societății și a membrilor ei asupra lumii [24].

Ansamblul acestor funcții contribuie în mod esențial la dezvoltarea tinerii generații în raport cu un proiect educațional într-o societate dată. Aceste funcții nu

închid curriculumul la decizia școlii într-un cadru rigid, ele îi asigură întreaga flexibilitate și adaptarea continuă la nevoile societății în materie de educație, actualizate neîncetat. Prin această capacitate de adaptare a sa, un CDS permite unei societăți să progreseze.

Ipostaze psihologice ale curriculumului la decizia școlii

Din perspectivă psihologică, proiectarea CDS pe competențe răspunde recomandărilor psihologiei cognitive referitoare la valorizarea competențelor în scopul realizării în mod eficient a transferului și mobilizării cunoștințelor și abilităților în contexte noi și dinamice. Formarea, exersarea și dezvoltarea competențelor presupune mobilizarea anumitor cunoștințe, capacități, abilități (priceperi și deprinderi) și a unor scheme de acțiune exersate și validate anterior.

Fundamentele psihologice ale CDS sunt o parte inerentă a proiectării, cercetate la nivelul unei științe a educației elaborată pe baza raporturilor de interdisciplinaritate. Există o fundamentare psihologică a CDS determinată de stadiile de dezvoltare ale elevului de vârstă școlară mică, de factorii educabilității (raportul dintre ereditate-medi-educatie), de teoriile învățării (care pot fi convertite în soluții pentru eficientizarea procesului educațional).

Pentru proiectarea CDS respectarea stadialității psihologice constituie un factor major. Există o legătură logică între potențialul psihologic al fiecărei vârste psihologice și structura CDS. Această legătură este reflectată în sistemele moderne de învățământ prin modul cum sunt configurate nivelurile școlare [13].

Potrivit *Curriculumului național: învățământ primar (2018)* competențele cheie/ transversale/ transdisciplinare se formează și se dezvoltă progresiv și gradual pe niveluri și cicluri de învățământ. În funcție de misiunea și oportunitățile învățământului primar, se evidențiază două etape specifice:

- etapa achizițiilor fundamentale – clasele I, a II-a;
- etapa dezvoltării – clasele a III-a, a IV-a [17, p. 12].

În raport cu aspectele generale pe care le implică, M. Bocoș și D. Jucan detaliază aceste etape:

1. Ciclul achizițiilor fundamentale (clasa a I-âi; a II-a) are ca obiectiv major acomodarea preșcolarilor cu cerințele sistemului școlar și alfabetizarea primară/ inițială:

- formarea și modelarea unor deprinderi de bază (scrisul, cititul, calculul aritmetic);
- stimularea copilului în direcția perceperii, observării și cunoașterii mediului înconjurător;

- stimularea potențialului creativ al copilului, a intuiției, imaginației, originalității și creativității sale;
- asigurarea și dezvoltarea motivației pentru învățare și pentru cunoaștere.

2. Ciclul de dezvoltare (clasa a III-a; clasa a VI-a) are ca obiectiv major formarea și modelarea capacităților de bază necesare pentru continuarea studiilor:

- multiplicarea și dezvoltarea achizițiilor lingvistice și încurajarea folosirii limbii române, a limbii materne și a limbilor străine pentru exprimare și transmitere de mesaje în situații variate de comunicare interumană;
- exersarea și dezvoltarea unei gândiri logice, raționale, structurate, active;
- formarea și dezvoltarea competenței de abordare și rezolvare de probleme;
- familiarizarea cu abordarea multidisciplinară, pluridisciplinară și interdisciplinară a domeniilor cunoașterii;
- asimilarea unui sistem de valori consonante cu o societate democratică și pluralistă;
- încurajarea talentului, a experienței și a expresiei/exprimării personalității în diferite forme de artă;
- dezvoltarea responsabilității pentru propria sănătate și dezvoltare;
- dezvoltarea unei atitudini responsabile față de mediu [5].

Așadar, fundamentarea psihologică a CDȘ presupune valorificarea deplină a educabilității care se referă la raportul optim dintre *ereditate-mediu-educație*. În plan psihologic, conceptul de educabilitate, utilizat de pedagogie este analogic cu cel de dezvoltare a personalității, plecând de la cunoașterea premiselor naturale ale eredității și ale condițiilor mediului natural și social. Proiectarea CDȘ depinde de modul în care acest raport între cei trei factori ai dezvoltării psihice este respectat și dirijat în sens pozitiv.

Respectarea normelor psihologice proprii stadialității și educabilității permite determinarea unui CDȘ de calitate care permite învățarea eficientă și, ca o consecință, dezvoltarea plinară a personalității. Un asemenea curriculum integrat, care are în vedere dezvoltarea plinară și globală, a personalității este gândit din perspectiva psihologiei procesului de instruire, ceea ce înseamnă că accentul cade pe:

- 1) legătura între educație și schimbare ca o consecință a înlăturării lacunelor care apare în școala tradițională între învățare și acțiune;
- 2) legătura dintre școală și societate, adică între toate formele de educație (formale, nonformale, informale) care solicită o multitudine de experiențe de învățare socială;

- 3) educația deschisă, propusă prin formele cooperative de predare-învățare-evaluare, prin metodele active care deblochează rețelele de comunicare între discipoli și antrenează pe elevi să participe la instruire;
- 4) cunoștințe utile, care au însemnătate practică, introducând subiecte specifice lumii contemporane (problematika lumii contemporane „noile educații”);
- 5) învățarea operațională, bazată pe înțelegerea principiilor și a procedurilor, pe dobândirea unui comportament ce se cuvine a fi înțeles în „sine-însuși”, care „te învață cum să înveți”;
- 6) stilul de a gândi care permite integrarea cunoștințelor pe verticală și orizontală sistemului educațional;
- 7) prioritatea persoanei - obiectiv al școlii care susține individualizarea instruirii (plecând de la sarcinile academice și sociale realizate prin toate disciplinele școlare);
- 8) importanța educabilității, respectiv în potențialul individului de realizare deplină a sinelui .

Fundamentarea psihologică a CDȘ este asigurată și prin conversia teoriilor învățării în modele de instruire. În principiu, este vorba despre *schemele constructive* care au la bază modele de instruire:

- a) derivate din teoriile asociaționiste (care prelucrează experiența senzorială a elevului);
- b) fundamentate pe mecanismele condiționării (care stimulează diferite forme de programare mai eficientă a învățării);
- c) bazate pe teoriile verbale ale învățării (care urmărește asigurarea calității mesajului didactic);
- d) bazate pe teoriile operaționale ale învățării (care au cea mai mare deschidere din punctul de vedere al proiectării curriculumului, având ca „puncte nodale”: stimularea operațiilor fundamentale ale gândirii elevului; crearea condițiilor de realizare a învățării cu ajutorul operațiilor fundamentale ale gândirii; accentuarea rezultatelor conținuturilor de bază; promovarea și respectarea unor principii coerente de organizare a predării-învățării-evaluării)[13].

Așadar, dincolo de formele de organizare și de strategiile utilizate, educația se „consumă” la nivelul unei singure entități *biologico-psihologice*: individul uman dotat cu conștiință de sine și cu potențial de împlinire a unicității sale prin asimilarea culturii. Alături de valorile universale acceptate pentru orientarea generală a curriculumului, trebuie așezate trebuințele individuale de formare ale fiecăruia

dintre cei cărora li se oferă acel curriculum. CDS trebuie să balanseze just între valorile socio-umane și trebuințele proprii de formare ale individului nu numai din considerente tehnice. De fapt, cea mai importantă dintre valorile care trebuie să îl ghideze este însăși viața, în înțelesul de existență individuală nerepetabilă care prin singularitatea resimțită subiectiv ca „bunul cel mai de preț” este, obiectiv, o realitate sacră. Orice educație, forțată dincolo de trebuințele de formare individuală și de valori generale acceptate de individ, devine (decade în) dresaj. Filosofia educației creative ar putea evita această extremă. Creația este, cu siguranță, cea mai demnă dintre activitățile omenești, poate chiar singura cu adevărat demnă de om. Educația pentru creativitate este exact opusul uniformității.

Tipologia curriculumului la decizia școlii

Disciplina de învățământ constituie o concretizare a conținutului învățământului într-un anumit domeniu științific-cultural-istoric. Multitudinea disciplinelor de învățământ, impusă de extinderea și aprofundarea continuă a cunoașterii umane (științifice, tehnologice, artistice etc.) și de necesitatea pedagogică de diversificare a învățământului a condus la gruparea lor în:

- a) *discipline de învățământ obligatorii* pentru toți elevii în cadrul planului-cadru de învățământ;
- b) *discipline de învățământ opționale* – pe care elevul le poate alege din două sau mai multe variante propuse în planul-cadru de învățământ.

În conformitate cu *Reperetele conceptuale ale proiectării Curriculumului pentru disciplinele opționale* [34], delimitarea cursurilor opționale se realizează în funcție de criterii multiple:

1. Timp/periodă:

- *Opțional pentru un an de studii.*
- *Opțional pentru mai mulți ani de studiu (2, 3 ani).*
- *Opțional pentru o treaptă de instruire (primară, gimnazială, liceală).*
- *Opțional pentru toate treptele de instruire din instituția respectivă (specificul instituției).*

2. Domeniul vizat:

- *Opțional monodisciplinar/la nivelul disciplinei.* Formarea competențelor specifice la o disciplină neprevăzută în Planul-cadru sau pentru o anumită clasă/profil.

- *Opțional la nivelul unei arii curriculare.* Competențele specifice derivă din competențele generale, implicând cel puțin două discipline dintr-o arie.
- *Opțional la nivelul mai multor arii curriculare.* Implică minim două discipline din arii curriculare diferite.

3. Aspectul conținutal:

- *Opțional de aprofundare.*
- *Opțional de extindere.*
- *Opțional inovator.*
- *Opțional de integrare, cross-curricular:* la nivel de arie curriculară, la nivel de mai multe arii curriculare.

Tabelul 2.1. Tipologia disciplinelor opționale - explicații

Tip de opțional	Explicații
<i>Aprofundare</i>	Derivat din oricare disciplină studiată în trunchiul comun/curriculumul diferențiat, urmând aprofundarea competențelor specifice disciplinei prin noi unități de conținuturi. Aceleași competențe specifice, dar noi conținuturi.
<i>Extindere</i>	Derivat din oricare dintre disciplinele studiate din trunchiul comun/ curriculumul diferențiat, urmărind extinderea competențelor generale ale disciplinei prin dezvoltarea competențelor specifice noi și prin suplimentarea cunoștințelor noi. Noi competențe specifice și noi conținuturi.
<i>Inovator (o disciplină nouă)</i>	Introduce un obiect de studiu în afara celor prevăzute în trunchiul comun/curriculumul diferențiat, pentru un anumit profil, o anumită specializare. Noi competențe specifice și noi conținuturi.
<i>Integrat (noi obiecte de referință)</i>	Introduce o nouă disciplină de studiu, structurată în jurul unei teme integratoare: pentru o arie curriculară, pentru mai multe arii curriculare. Noi competențe specifice și noi conținuturi.

4. Aspectul local/regional

- *Opțional axat pe subiecte de importanță locală.*
- *Opțional axat pe subiecte de importanță raională/regională.*

În opinia cercetătorului C. Cucos, curriculumul la decizia școlii are mai multe ipostaze:

- *Aprofundarea.* Reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește aprofundarea competențelor specifice disciplinelor școlare ale curriculumului-nucleu prin diversificarea activităților de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Conform unor reglementări, aprofundarea se aplică numai în cazuri de recuperare

pentru acei elevi care nu reușesc să atingă nivelul minimal al competențelor școlare prevăzute de programă în anii anteriori.

- *Extinderea*. Reprezintă, pentru învățământul general, acea formă de CDS care urmărește extinderea competențelor școlare și a conținuturilor din curriculumul-nucleu prin noi competențe și unități de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Aceasta presupune parcurgerea programei în întregime [16].

Propunerile de discipline opționale, afirmă O. Cosovan și T. Cartaleanu, trebuie să aibă în obiectiv atât nevoile elevilor, cât și recomandările curriculare. Astfel, distingem:

- ***Opțional de aprofundare*** - alimentat de tematica unei discipline din trunchiul comun, ale cărei unități de conținut (selectiv) se studiază în profunzime în cadrul opționalului. Valoarea opționalului de aprofundare rezidă în nivelul de abordare a unităților de învățare noi.
- ***Opționalul de extindere*** se inspiră din tematica unei discipline studiate în trunchiul comun, ale cărei unități de conținut și competențe se completează prin noul curs. Valoarea lui rezidă în conținuturi și competențe noi.
- ***Opțional inovativ*** (propus ca disciplină nouă) depășește cadrul trunchiului comun și oferă cursuri noi, ale căror noțiuni, conținuturi, competențe, forme de studiu nu există deocamdată în curriculumul oficial obligatoriu. Valoarea lui rezidă în tematica inedită.
- ***Opționalul integrat*** ia naștere datorită conținuturilor inter- și transdisciplinare, el apare la intersectarea și suprapunerea disciplinelor, combinând competențe și conținuturi din aceeași arie sau din arii diferite [9].

Este semnificativ că instituțiile de învățământ pot valorifica libertatea pe care o au în ceea ce privește curriculumul la decizia școlii pentru nivelul primar de învățământ, dezvoltând variate abordări privind opționalele.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Curs: 2. Componentele curriculumului pentru disciplinele opționale

Curriculumul pentru disciplinele opționale, fiind parte componentă a Curriculumului Național, trebuie să aibă o structură similară a Curriculumului disciplinar.

Potrivit autorilor *Repelor conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale* [34], componentele Curriculumului pentru disciplinele opționale sunt:

1. Introducere – formularea explicită, succintă a necesității disciplinei opționale propuse în instituție/localitate, motivarea disciplinei propuse, listând nevoile elevului de vârstă școlară mică corelate finalităților și idealului educațional, cele ale comunității.

Repere obligatorii: denumirea disciplinei opționale; stabilirea tipului de disciplină opțională; încadrarea opționalului în aria curriculară; stabilirea duratei disciplinei opționale; identificarea resurselor școlii (resurse umane, materiale); stabilirea locului (clasă, atelier, laborator) și modului de desfășurare.

2. Concepția didactică a disciplinei opționale – conține definiția acceptată a competenței școlare, care trebuie să fie formată; aspectele strategice privind formarea competenței școlare; principiile de construire a curriculumului și alte aspecte ce țin de specificul didactic al disciplinei opționale.

3. Competențe-cheie prioritare pentru disciplina opțională. Autorii de curricula pentru disciplinele opționale vor specifica doar **competențele-cheie** din cele 9 vizate în *Codul Educației, art. 11*:

- a) competențe de comunicare în limba română;
- b) competențe de comunicare în limba maternă;
- c) competențe de comunicare în limbi străine;
- d) competențe în matematică, științe și tehnologie;
- e) competențe digitale;
- f) competența de a învăța să înveți;
- g) competențe sociale și civice;
- h) competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă;
- i) competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale.

4. Competențe transdisciplinare prioritare pentru disciplina opțională. Conceptorii de curriculum vor selecta din lista competențelor transdisciplinare pentru treapta respectivă acelea care au tangență cu specificul disciplinei opționale.

5. Competențe specifice ale disciplinei opționale – 4-6 competențe specifice, corelate cu competențele-cheie și cele transdisciplinare vizate. *Competențele*

specifice sunt formulate de către conceptor, cu excepția ofertei unei discipline opționale de aprofundare. Pentru celelalte tipuri de opționale (extindere, inovator, integrat) competențele specifice vor fi formulate după modelul celor din curricula la disciplinele obligatorii, fără reluări ale acestora.

6. Unitățile de competențe/ Conținuturi/ Activități de învățare și evaluare. *Unitățile de competențe* reprezintă achizițiile pe care trebuie să le dobândească elevii la finele studierii conținuturilor preconizate. Se vor formula 3-6 unități de competențe pentru fiecare compartiment de conținuturi preconizate. Formulările sunt realizate utilizând verbul la forma infinitivul lung. Unitățile de competență asigură prioritar formarea competențelor specifice.

7. Timpul (nr. de ore) alocat formării și dezvoltării de competențe este stabilit prin Planul-cadru de învățământ. Anul școlar are 35 de săptămâni, ca urmare, este recomandabil a se indica minim 35 de ore pentru o disciplină opțională. Disciplina opțională, de regulă, se va preda 2 ore pe săptămână. Nu se recomandă predarea disciplinei cu o oră pe săptămână.

Lista de conținuturi sau subiecte de studiu selectate și organizate cu scopuri didactice cuprind informații noi combinate cu altele învățate anterior. Ca și în cazul disciplinelor obligatorii, conținuturile reprezintă bază de operare pentru formarea de competențe și nu un scop în sine. Conținuturile vor fi alese în funcție de: resursele de timp, tipul opționalului, competențele formulate, bibliografia studiată.

Principalele *tendințe în organizarea conținuturilor* pentru disciplina opțională sunt următoarele.

Monodisciplinaritatea este o modalitate de abordare a realității și de organizare a conținuturilor pe discipline predate relativ independent una de cealaltă. Avantajul acestei abordări îl constituie faptul că elevul are un traseu de învățare care poate garanta atingerea unor performanțe, în special la nivelul cunoștințelor și al competențelor cognitive. Dezavantajul major se reduce la hiperspecializarea (specializare limitată) și lipsa unei perspective de ansamblu asupra realității.

Multidisciplinaritatea presupune existența unor transferuri disciplinare care se realizează în special prin juxtapunerea unor cunoștințe, informații sau metode din mai multe domenii, în scopul evidențierii caracteristicilor comune ale acestora. Riscul principal al acestei abordări constă în volumul mare de informații redundante.

Pluridisciplinaritatea constă într-o abordare complexă (din mai multe perspective) a unei problematici/teme/situații, în scopul evidențierii multiplelor relații existente între diverse realități. Această abordare conduce către enciclopedism și nu este recomandabilă pentru nivelurile care cer o specializare înaltă.

Transdisciplinaritatea presupune întrepătrunderea mai multor domenii și coordonarea cercetărilor astfel încât să conducă la descoperirea unui alt spațiu de cercetare. În învățarea școlară, abordarea transdisciplinară pornește de la o temă, dar scopul ei este dincolo de informație și de subiect, forma de organizare a conținuturilor fiind axată pe nevoile și interesele elevului (pe comunicare, decizie, creație, inovație).

Comparativ cu aceste abordări, **interdisciplinaritatea** reprezintă o abordare globală, complexă a unui fenomen, abordare care implică transferuri de cunoștințe, concepte, metode de abordare astfel încât ceea ce rezultă să poată fi contextualizat și aplicabil în situații de viață reală.

Activitățile de învățare și evaluare vor fi recomandabile pentru cadrele didactice. Ele vor contribui la dobândirea de către elevi a achizițiilor determinate de către unitățile de competență și la evaluarea rezultatelor elevilor.

8. Sugestii metodologice (proiectare-predare-învățare). Indiferent de tipul de opțional, curriculumul prevede setul de sugestii pentru elaborarea proiectului de lungă durată, proiectului pe unități de învățare / pe module/capitole. În baza competențelor specifice, a conținuturilor, a setului de activități de predare-învățare-evaluare, dar și a pachetului de auxiliare recomandate (manuale, ghidul profesorului, caietul elevului etc.) conceptorul de curriculumul pentru cursul opțional ghidează și orientează cadrul didactic în elaborarea proiectelor didactice de tip constructivist.

9. Strategii de evaluare. Scopul major al evaluării didactice îl constituie susținerea și sprijinirea activității de învățare a elevilor, a progresiei învățării și cunoașterii realizate de aceștia, adică demersul de evaluare este formativ (progresiv și continuu) și sumativ. Tehnologiile de evaluare sunt la discreția cadrului didactic și se selectează potrivit tipurilor de discipline opționale.

Curriculumul pentru disciplina opțională nu constituie obiectul evaluărilor externe, naționale, dar autorii curriculumului reflectă această componentă care cuprinde recomandări generale cu privire la evaluarea rezultatelor școlare la cursul opțional respectiv. Finalitățile vizate pentru evaluarea unui curs opțional sunt: motivația, accentul plasat pe modalitatea realizării produsului școlar, valorificarea potențialului individual, capacitatea de comunicare, adaptare.

Sugestiile metodologice de evaluare pentru învățământul primar se vor elabora conform Metodologiei de evaluare la treapta respectivă, adică evaluarea crițională prin descriptorii. Astfel, pentru realizarea demersului evaluativ orientat pe competențe se vor specifica metodele și tehnicile de evaluare, produsele, formele de realizare, instrumentele adecvate.

10. Referințe la auxiliarele didactice-suport. Auxiliarele didactice-suport vor fi un avantaj pentru demersul educațional al disciplinei opționale.

Dintre acestea sunt:

- ✓ *Ghidul profesorului;*
- ✓ *Suporturi teoretice (conținuturi) și metodologice pentru profesor;*
- ✓ *Caietul elevului;*
- ✓ *Resurse media etc.*

11. Referințe bibliografice. Conceptorii de curriculum vor include sursele web și bibliografice semnificative pentru disciplina opțională respectivă.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Seminar: 1.

Analiza curricula din perspectiva tipologiei disciplinelor opționale

Sarcini de reflecție și exerciții aplicative

- 1) Realizați harta conceptuală a tipologiei disciplinelor opționale studiate.
- 2) Realizați o paralelă între *opționalul de aprofundare* și *opționalul de extindere*.
- 3) Descrieți și analizați câteva elemente ale *curriculumului opțional de aprofundare* pe care le considerați relevante pentru perioada școlarității mici.
- 4) Analizați oferta curriculară (cl. I-IV) privind disciplinele opționalele și exemplificați, completând tabelul:

Tipuri de opționale	Exemple
Opțional pentru un an de studii	
Opțional pentru mai mulți ani de studiu (2, 3 ani)	
Opțional pentru o treaptă de instruire (primară, gimnazială, liceală)	
Opțional pentru toate treptele de instruire din instituția respectivă (specificul instituției)	
Opțional monodisciplinar/la nivelul disciplinei	
Opțional la nivelul unei arii curriculare	
Opțional la nivelul mai multor arii curriculare	
Opțional de aprofundare	
Opțional de extindere	
Opțional inovator	
Opțional de integrare, cross-curricular	

- 5) Determinați principalele caracteristici ale opționalelor pentru nivelul primar de învățământ.
- 6) Realizați o analiză a nevoilor educaționale în cadrul comunității în care trăiți și propuneți câteva sugestii pentru un posibil CDS. Specificați tipul de curriculum opțional.

- 7) Propuneți denumiri de discipline opționale:
- ✓ *la nivel disciplinar;*
 - ✓ *la nivelul ariilor curriculare;*
 - ✓ *la nivelul mai multor arii curriculare.*
- 8) Realizați interviuri cu cadre didactice care predau cursuri opționale (*de aprofundare, extindere, inovator, integrat*) și stabiliți ce dificultăți practice întâmpină în implementarea practică și în asigurarea funcționalității lor.
- 9) Realizați un studiu de caz, identificând și descriind, pentru o instituție de învățământ tipurile de curriculumuri opționale predilectate.
- 10) Deduceți avantajele implementării *curriculumului opțional de tip integrat* la nivelul primar de învățământ.
- 11) Reflectați caracterul local/regional al CDS. Exemplificați, formulând subiecte de importanță locală/regională.
- 12) Explicați rolul unui *curs opțional la nivel de arie curriculară*, din perspectiva relevanței acesteia pentru elev și pentru cadru didactic.
- 13) Elaborați un chestionar pentru tema *Analiza curricula din perspectiva tipologiei disciplinelor opționale*, utilizând platforme digitale.
- 14) Elaborați un „arbore” al taxonomiei disciplinelor opționale, utilizând mai multe surse bibliografice. Prezentați rezultatele colegilor și acumulați minimum 4 feedback-uri.

15) Prezentați avantaje și dezavantaje ale organizării conținuturilor curriculare la cursurile opționale din perspectivă integrată, completând tabelul:

Organizarea conținuturilor curriculare a cursurilor opționale din perspectivă integrată	
<i>Avantaje</i>	<i>Dezavantaje</i>

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Seminar: 2. Analiza curricula disciplinelor opționale din perspectivă structurală, a principiilor și cerințelor de proiectare

Sarcini de reflecție și exerciții aplicative

- 1) Formulați întrebări în baza paragrafului *Componentele curriculumului pentru disciplinele opționale*, valorificând tehnica RAI (răspunde, aruncă, interoghează).
- 2) Explicați semnificația componentelor structurale ale curriculumului la decizia școlii.
- 3) Studiați și analizați componenta „sistemul de competențe” pentru diverse CDS.
- 4) Prezentați și analizați exemple de *concepții didactice* pentru diverse discipline opționale (învățământ primar).
- 5) Realizați interviuri cu cadre didactice care predau cursuri opționale și analizați dificultățile întâlnite în proiectarea CDS, din perspectivă structurală.
- 6) Elaborați 2 exemple de *introducere* pentru diverse discipline opționale (învățământ primar).
- 7) Ce diferență există între organizarea *mono-, pluri-, multi-, inter-, transdisciplinară* a conținuturilor?
- 8) Selectați din lista opționalelor recomandate pentru cl. I-IV o disciplină și estimați din curriculum demersurile *monodisciplinare* și *transdisciplinare* promovate.
- 9) Definiți, printr-un organizator grafic, conceptul *pluridisciplinaritate*.
- 10) Reproduceți în cuvinte proprii sensul epistemologic al *transdisciplinarității* după B. Nicolescu.
- 11) Analizați, prin comparație, diverse modele de curriculumuri opționale, în baza algoritmului procedural *Santini*.
- 12) Enumerați domeniile prioritare disciplinelor opționale oferite elevilor de vârstă școlară mică, ce contribuie la dezvoltarea unor *competențe transversale*, continuând exemplele de mai jos:
 - *Educație antreprenorială*
 - *Educație interculturală*
 - -----
 - -----

- 13) Analizați critic caracteristicile conținuturilor unui CDȘ. Puteți identifica și altele?
- 14) Determinați ce solicită *abordarea integrată* a curriculumului la decizia școlii.
- 15) Comentați principiile de proiectare a curriculumului la decizia școlii.
- 16) Propuneți câte un studiu de caz pentru fiecare dintre principiile de proiectare a CDȘ în care să fie reflectată respectarea/nerespectarea principiului vizat.
- 17) Argumentați necesitatea respectării principiilor și cerințelor de proiectare a CDȘ pentru autor și pentru elev.
- 18) Elaborați un inventar al provocărilor actuale cu referire la proiectarea curriculumului la decizia școlii.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Laborator: 1. Proiectarea curriculumului la decizia școlii. Aplicații practice

1) **Proiect de grup.** Colaborați în grup și elaborați demersul metodic de proiectare a CDS (disciplina la alegere), respectând structura prezentată în compendiu. În realizarea proiectului de grup se vor parcurge următoarele etape:

I. Alegerea temei

II. Planificarea activității:

- a) *formarea grupelor;*
- b) *stabilirea obiectivelor proiectului;*
- c) *distribuirea responsabilităților în cadrul grupului.*

III. Elaborarea produsului

IV. Prezentarea produsului

V. Evaluarea produsului elaborat

- a) *proiectului de ansamblu;*
- b) *modului de lucru,*
- c) *produsului realizat.*

2) Construiți harta conceptuală a *componentelor curriculumului pentru disciplinele opționale*, utilizând tehnologiile informaționale computerizate (platforme digitale). Argumentați în scris interdependența componentelor respective. Evaluarea produsului se va realiza prin metoda *Cadrane*. Produsele activității vor fi evaluate conform enunțurilor specificate în cadranele de mai jos. Alegeți câte un enunț din fiecare cadran, formulând un discurs atitudinal.

Puncte forte	Puncte slabe
Ceea ce impresionează...	Vreau să precizez...
Reușit s-a dovedit a fi...	A fost neclar momentul...
Am admirat la produsul respectiv...	Am o neclaritate...
Apreciez...	Mi s-a părut dificil de înțeles...
Este demn de admirat la produsul dat...	Am depistat unele greșeli...

Recomandări	Felicități
<p>Îți propun să...</p> <p>Ar fi bine dacă...</p> <p>Ți-aș recomanda...</p> <p>Aș dori ca altădată...</p> <p>Sunt de părerea că...</p> <p>E bine să acorzi atenție la...</p>	<p>Te felicit pentru un produs reușit...</p> <p>Produsul merită o apreciere înaltă deoarece...</p> <p>Îți doresc și alte realizări frumoase...</p> <p>Sincere felicitări...</p> <p>Mă bucur pentru tine!</p> <p>Excelent și felicitări!</p>

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Laborator: 2. Proiectarea traseului de implementare a curriculumului la decizia școlii elaborate.

1) **Proiect de grup.** Colaborați în grup și elaborați proiecte didactice axate pe diferite subiecte (la alegere), pornind de la lista disciplinelor opționale recomandate pentru cl. I-IV în planul-cadru de învățământ.

Simulați proiectele didactice create, pe secvențe de lecții.

În realizarea proiectului de grup se vor parcurge următoarele etape:

I. Alegerea temei

II. Planificarea activității:

a) *formarea grupelor;*

b) *stabilirea obiectivelor proiectului;*

c) *distribuirea responsabilităților în cadrul grupului (secvențelor de lecții).*

III. Elaborarea produsului

IV. Prezentarea produsului (simularea lecțiilor proiectate)

V. Evaluarea produsului elaborat

d) *proiectului de ansamblu;*

e) *modului de lucru,*

f) *produsului realizat.*

Analiza lecțiilor simulate se va realiza în baza tabelului:

Aspecte observate	Puncte forte	Puncte slabe
<i>Identificarea unităților de competență.</i>		
<i>Formularea obiectivelor operaționale.</i>		
<i>Alegerea judicioasă a tehnologiilor didactice (forme, metode și procedee, materiale didactice).</i>		
<i>Adecvarea strategiei didactice de evaluare.</i>		
<i>Sucesiunea momentelor lecției, în funcție de tipul lecției.</i>		
<i>Monitorizarea timpului didactic.</i>		

<i>Corectitudinea științifică, logica didactică.</i>		
<i>Comunicarea didactică (verbală, nonverbală, paraverbală).</i>		
<i>Climatul afectiv și motivațional.</i>		

- 2) Reprezentați schema unui proiect didactic, utilizând tehnologiile informaționale computerizate (instrumente digitale).
- 3) Elaborați un proiect didactic la disciplina opțională preferată, conform schemei create.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA DIDACTICĂ A ACTIVITĂȚILOR CURRICULARE LA DISCIPLINELE OPȚIONALE

Curs: 1. Repere teoretico-practice privind proiectarea didactică a activităților curriculare la disciplinele opționale

Curriculumul la decizia școlii, fiind parte componentă a Curriculumului Național, trebuie să aibă o *structură similară cu cea a Curriculumului disciplinar*.

Cerințele proiectării curriculare impun realizarea unor acțiuni pedagogice situate într-o ordine ierarhică explicită, exprimată în termeni de decizii de politică a educației:

1. fundamentarea clară a concepției curriculumului (centrare pe elev, centrare pe competențe);
2. definirea precisă a finalităților angajate în selectarea și ordonarea materiei, în funcție de potențialul său formativ, valorificabil la maximum în contextul fiecărei vârste psihologice;
3. definirea clară a competențelor în termeni de finalități;
4. divizarea materiei pe module, unități de învățare, centrate pe conținuturile de bază („ideile-ancoră”), aplicabile în sensul instruirii diferențiate, individualizate (prin obiective concrete, realizabile gradual);
5. sugerarea soluțiilor metodologice optime în diferite situații de predare-învățare-evaluare (activitate: frontală, pe grupe, individuală etc.);
6. prezentarea soluțiilor didactice posibile la nivel strategic și operațional, în termeni de evaluare inițială/prognostică și predictivă, de evaluare continuă/formativă și de evaluare finală/sumativă, cumulativă [6, p. 55].

Statutul conținuturilor în proiectarea CDS

Viziunea actuală de creare a CDS permite o orientare a predării, învățării și evaluării în raport cu formarea competențelor școlare, de aplicare a achizițiilor în contexte noi și de rezolvare de probleme teoretice și practice. Conceptul de *proiectare didactică*, actualmente, este amplu, el fiind subordonat viziunii curriculare. În această viziune, conținuturile nu mai constituie elementul central al activităților de proiectare, ci sunt raportate la finalități educaționale dezirabile. Evident, conținuturile nu devin neimportante, nu este vorba de negarea importanței lor, ci de valorificarea lor instrumentală, de valorizarea lor ca puncte de plecare în acțiunea complexă de formare a elevilor de vârstă școlară mică, de instruire mod-

ernă, activă și interactivă. Accentul se pune pe concretizarea valențelor informative și formative ale conținuturilor și pe flexibilitatea și adaptabilitatea acestora. Conținuturile sunt valorificate în proiectarea CDS ca vehicule de formare a unor competențe funcționale, ca instrumente de vehiculare cognitivă, de accesare și procesare activă și formativă a informațiilor.

Așadar, în proiectarea CDS conținuturile nu trebuie privite doar ca sisteme de informații, ele implică și strategiile de formare a competențelor condensate în finalitățile educaționale formulate. Conținuturile în sine nu au sens decăt în raport cu finalitățile educaționale trasate, care determină practic conținuturile (modul de selectare și structurare a acestora) [5].

Punctul focal al CDS trebuie să fie elevul și nu materia. Liniile sale de forță trebuie să fie opțiunile fundamentale ale politicii educaționale. Când vorbim de conținutul CDS, trebuie să înțelegem că nu este vorba de enunțări de materii de învățat, ci de scopuri exprimate în termeni de competențe, mod de acționa sau de a ști în general al elevului.

Cercetătorul Ph. Meirieu pledează, în acest sens, pentru o pedagogie a subiectului, care încearcă să descrie procesele care au loc în „cutia neagră” a elevului în momentul învățării. În opinia sa, cadrul didactic trebuie să aibă capacitatea de a traduce conținuturile în *demersuri de instruire*, adică într-o serie de operații mentale pe care el face efortul de a le înțelege și de a le institui în clasă [apud 5, p. 178]. Practic, pe măsură ce *elevul învață cum să învețe*, învățarea în cadrul disciplinelor opționale (dar și în cadrul disciplinelor obligatorii) se transformă într-un proiect personal al acestuia. În proiectul respectiv, de maximă importanță sunt operațiile și procesele mentale efectuate de elevul de vârstă școlară mică, maniera concretă în care un element nou este integrat într-o structură cognitivă deja existentă și, implicit, competențele implicate.

Esențializarea și explicitarea conținutului învățământului, în vederea proiectării CDS, poate fi reflectată prin intermediul organizatorilor cognitivi (scheme):

a) Surse în alcătuirea și dimensionarea conținutului învățământului

Nr. crt.	Aspecte
	Rezultatele cercetărilor științifice din domeniul științelor educației referitoare la selecționarea conținuturilor învățământului.
	Implicațiile care derivă din necesitatea îmbinării celor trei forme ale educației: formală, nonformală și informală.
	Implicațiile care derivă din valorificarea valențelor comunicării interumane.
	Creșterea complexității problematicei lumii contemporane.
	Așteptările celor care se instruiesc, interesele, nevoile lor educaționale și aspirațiile lor; nevoile educaționale ale comunităților umane.

	Caracteristicile, evoluția, nevoile și cerințele pieței muncii.
	Achizițiile științelor exacte, cu deosebire a științelor informatice.
	Dezvoltarea tehnologiei, în special a tehnologiei electronice, a Noilor Tehnologii de Informare și Comunicare.
	Achizițiile științelor socio-umane și ale cercetării în domeniul lor.
	Problematika, evoluția și dinamismul culturii, al artei, achizițiile din domeniul religiei.
	Impactul viitorului, achizițiile din viitorologie și din prospecție.
	Dezvoltarea sportului și a turismului, valorificarea valențelor lor formative și asigurarea premiselor apropierii dintre popoare.

c) Model pentru formarea conceptelor în patru trepte (adaptat după H.J. Klausmeier [apud 5])

Nr. crt.	Nivelul în formarea conceptelor	Ce este capabil să facă subiectul cunoașterii
	<i>Nivelul concret</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Recunoaște un obiect întâlnit anterior, îl deosebește de alte obiecte și îl denumește corect.
	<i>Nivelul identificării</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Recunoaște un anumit obiect situat în contexte spațio-temporale diferite sau perceput în modalități senzoriale diferite (auditiv, vizual, tactil etc.). ✓ Este capabil să generalizeze deoarece obiectul este recunoscut ca fiind același, deși se află în ipostaze sau forme diferite.
	<i>Nivelul clasificator</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poate reuni sub cupola aceluiași concept două sau mai multe exemple diferite, pe baza unor caracteristici perceptibile direct, dar nu poate defini conceptul și nu poate justifica clasificarea. ✓ Separă corect exemplele care ilustrează conceptul de non-exemple. ✓ Sesizează sfera de cuprindere a conceptului, genul proxim, dar nu poate să surprindă diferența specifică dintre exemple.
	<i>Nivelul formal</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Poate defini conceptul. ✓ Poate prezenta caracteristicile sale definatorii. ✓ Evaluează corect exemplele și contra-exemplele în funcție de elementele existente în definiția științifică a conceptului. ✓ Conceptul este integrat în sistemul cognitiv al subiectului și devine operant în rezolvarea de probleme.

e) Niveluri de formulare în formarea conceptelor

<i>Nr. crt.</i>	<i>Niveluri de formulare</i>	<i>Caracterizarea nivelurilor de formulare și a demersurilor realizate de subiectul cunoașterii</i>
	<i>Nivelul informațional</i>	Caracteristic demersurilor de transmitere, receptare și asimilare/însușire a cunoștințelor științifice izolate unele de altele, fără evidențierea legăturilor structurale și funcționale dintre ele.
	<i>Nivelul conceptual</i>	Presupune identificarea de relații de subordonare, supraordonare, precum și de interrelații între concepte și, ulterior, realizarea de structurări și ierarhizări conceptuale în cadrul mai larg al disciplinei (abordări intradisciplinare), inclusiv cu evidențierea conexiunilor interdisciplinare.
	<i>Nivelul operațional</i>	<p>Presupune din partea individului existența și exersarea unor capacități de operare cu conceptele asimilate și ierarhizate în situații și contexte noi (operaționalizarea și decontextualizarea conceptelor), care presupun, adesea, trecerea de la planul teoretic-conceptual la cel practic-aplicativ și acțional. Referindu-se la procesualitatea formării noțiunilor, H. Aebli introduce sintagma „exercițiu operațional”, pentru a sublinia importanța exersării de către fiecare elev a noilor operații cu ajutorul unor suporturi intuitive materiale, concrete sau grafice și simbolice. Grație acestor exerciții se creează premisele interiorizării progresive, treptate, a operațiilor, respectiv premisele trecerii de la executarea efectivă (materială, concretă) a acțiunilor în plan extern la executarea lor interioară, în plan intern.</p> <p>Dacă trebuie introduse două noțiuni înrudite, care ar putea fi confundate de către elevi, H. Aebli recomandă două moduri de acțiune:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) cea mai simplă dintre noțiuni se poate introduce fără să se facă nicio aluzie la a doua, dar a doua se introduce prin punere în relație, prin comparare imediată cu prima, de care trebuie să se deosebească, b) introducerea unei noțiuni se face, de la început, prin opoziție cu noțiunea înrudită, cu care s-ar putea confunda.
	<i>Nivelul competențelor științifice</i>	Este corelat cu un grad avansat de valorificare a cunoștințelor științifice asimilate în situații diverse, în plan educațional, social și personal.
	<i>Nivelul axiologic</i>	Este cel mai complex și presupune trecerea de la deținerea de concepte la formularea de adevăruri, de judecăți de valoare și la formarea de atitudini, de la gândirea științifică la concepția științifică [5].

Interogații privind dimensiunile structurale și funcționale ale CDS

Elaborarea CDS reprezintă un demers complet, comprehensiv, cuprinzător și, totodată, sintetic, condensat, esențializat și dinamic, demers întreprins în realizarea unei acțiuni, în abordarea unui domeniu etc. Un curriculum în educație, afirmă M. Bocoș și D. Jucan, trebuie să fie, în primul rând, relevant prin el însuși, adică să conțină și să promoveze ceea ce este esențial, util, oportun, operativ, benefic și fezabil.

Din punct de vedere structural și funcțional, prin construirea unui CDS trebuie să se ofere răspunsuri la următoarele întrebări:

- **Cui?** i se adresează sau **Cine?** sunt subiecții instruirii/educației/elevii (E), ce particularități de vârstă și individuale au, care sunt nevoile lor educaționale, așteptările și interesele lor, aspirațiile lor, opiniile lor, care sunt interacțiunile în care ei sunt implicați etc.
- **De ce?** sau **Pentru ce?** este nevoie ca ei să parcurgă programul preconizat - întrebări la care răspund competențele școlare (Com).
- **Ce?** anume trebuie predat/învățat sau ce anume urmează să se dezvolte, să se aprofundeze, să se multiplice, întrebări care se referă la conținuturile de învățat (Co), la selecția și ierarhizarea lor după o logică științifică și didactică, respectiv la obiectul învățării.
- **Cum?** anume se vor realiza predarea și învățarea, în ce tipuri de activitate vor fi implicați subiecții sunt întrebări care se corelează cu deciziile strategice ale instruirii, respectiv cu ansamblul articulat de strategii didactice, de mijloace de învățământ și de forme de organizare a activității didactice, combinate optim în contextele situaționale date și articulate în cadrul strategiilor de instruire utilizate (St).
- **În ce condiții?** spațio-temporale, materiale și umane urmează să se deruleze o activitate cu eficiență maximă. În construirea CDS este necesar să se prevadă intervalul de timp necesar parcurgerii programului, caracteristicile mediului educațional (Me), spațiile și condițiile fizice necesare, condițiile igienico-sanitare, dotările materiale necesare, precum și resursele umane necesare pentru implementare.
- **Cum evaluăm/Cum se evaluează?** efectele, rezultatele, randamentele și progresele obținute, eficiența activităților de predare și învățare. Pentru a se răspunde la această întrebare este necesar să se conceapă strategii, metode și tehnici de evaluare obiectivă (Ev), realizată în strânsă corelație cu competențele școlare și cu conținuturile vehiculate. Totodată, se vor supune evaluării competențele existente la alte curricula, conținuturile acestora,

manualele și celelalte auxiliare și suporturi curriculare. Strategiile de evaluare vor servi drept instrumente de ameliorare, de reconstrucție a CDS, de optimizare a lui [5].

Ca rezultat *proiectarea CDS*, poate fi sintetic redată astfel:

Conform cercetătorilor L. Papuc, M. Cojocaru ș.a., proiectarea curriculară la decizia școlii încearcă să răspundă la următoarele întrebări:

- *Pentru ce se învață?* Ceea ce presupune raportarea la finalitățile educației.
- *Ce se învață?* ceea ce presupune raportare la conținuturile educației.
- *Cât se învață?* Ceea ce presupune analiza conținuturilor din perspectiva gradului de profunzime.
- *Când se învață?* Ceea ce presupune stabilirea momentelor când trebuie abordate conținuturile educației.
- *Cum se învață?* Ceea ce presupune stabilirea metodelor, a materialelor pedagogice, a condițiilor de educație.
- *Pentru cine se organizează educația?* Ceea ce presupune cunoașterea elevilor, raportarea conținuturilor și a metodelor de predare-învățare-evaluare la particularitățile elevilor din clasa respectivă, în condițiile unui învățământ diferențiat, individualizat [30].

Experiența acumulată până în prezent a demonstrat că maniera cumulativă, aditivă, exclusiv lineară de îmbogățire a semnificației conceptului de curriculum nu mai este reprezentativă pentru caracterul acțional-dinamic care se impune în curriculumul modern. În prezent, un curriculum în aria educațională, în sensul global al termenului, inclusiv CDS, trebuie să dea răspunsuri la numeroase întrebări ca:

- Ce anume merită să fie predat/învățat/evaluat?
- Cât de extinse și de aprofundate să fie conținuturile?
- În ce pondere?
- În ce ordine?
- În paralel cu ce elemente?
- În baza căror experiențe de învățare și formare anterioare?
- În virtutea căror experiențe de învățare și formare curente?
- În ce condiții (de spațiu, de timp, materiale)?
- Prin ce activități educaționale?

- În ce anume se materializează noile achiziții (competențe, comportamente, capacități, trăsături de personalitate)?
- În ce măsură noile achiziții obținute concordă cu cele așteptate de educat? [5].

Referindu-ne explicit la demersurile coerente de evaluare a CDS, există o serie de interogații specifice, subordonate, practic, interogației generale: *Cum evaluăm?/Cum se evaluează?* De altfel, într-o evaluare coerent proiectată, răspunsurile la aceste întrebări sunt corelate, se influențează reciproc:

- De ce se evaluează, care este scopul evaluării?
- Ce anume dorim sau trebuie evaluat?
- Cine este evaluatorul/cine sunt evaluatorii?
- Care sunt criteriile de evaluare?
- Când se evaluează?
- Care sunt efectele (așteptate) ale evaluării?

Evaluarea CDS în ansamblul său, la fel ca evaluarea diferitelor componente ale curriculumului pot reprezenta acțiuni delicate și complexe, care reclamă strategii evaluative complementare, modele acționale flexibile și metode de evaluare pertinent selectate și îmbinate.

Evaluarea curriculumului (a pertinentei, eficienței și valorii sale educative) reprezintă o etapă care, în mod obligatoriu, trebuie integrată în demersul de proiectare a curriculumului și, în niciun caz, separată de acesta. Este necesar ca evaluarea să fie atent proiectată și să aibă la bază o reflecție cuprinzătoare asupra procesului curricular, care să permită prefigurarea flexibilă a modalităților de evaluare.

CDS reprezintă o adevărată provocare pentru managementul instituției de învățământ deoarece școala trebuie pentru început să identifice resursele umane și materiale pe care le deține, interesele elevilor, precum și necesitățile comunității, apoi să propună spre studiu o disciplină școlară opțională. Astfel, disciplinele opționale devin contexte concretizate prin care cadrele didactice pot dovedi competențele profesionale.

Metodologia proiectării didactice a activităților curriculare la disciplinele opționale

Metodologia de proiectare curriculară reprezintă o direcție fundamentală de evoluție a educației cu valoare de paradigmă promovată de pedagogia postmodernă și se constituie din următoarele componente:

- 1) fundamentele teoretice care susțin dezvoltarea corelației cadru didactic – educat;

- 2) finalitățile educației la nivel de sistem (ideal, scop) și de proces (competențe);
- 3) conținuturile selectate și organizate pedagogic;
- 4) metodologia de instruire /învățare;
- 5) metodele și tehnicile de evaluare / autoevaluare (întegrate în metodologia de instruire / învătare) [30].

Cercetătorul B. Bennet afirmă că nu există o modalitate fixă, general acceptată de elaborare a CDS, dar metodologia prezentată mai jos (figura 3.1.), folosită cu flexibilitate, în acest sens, poate fi utilă [2].

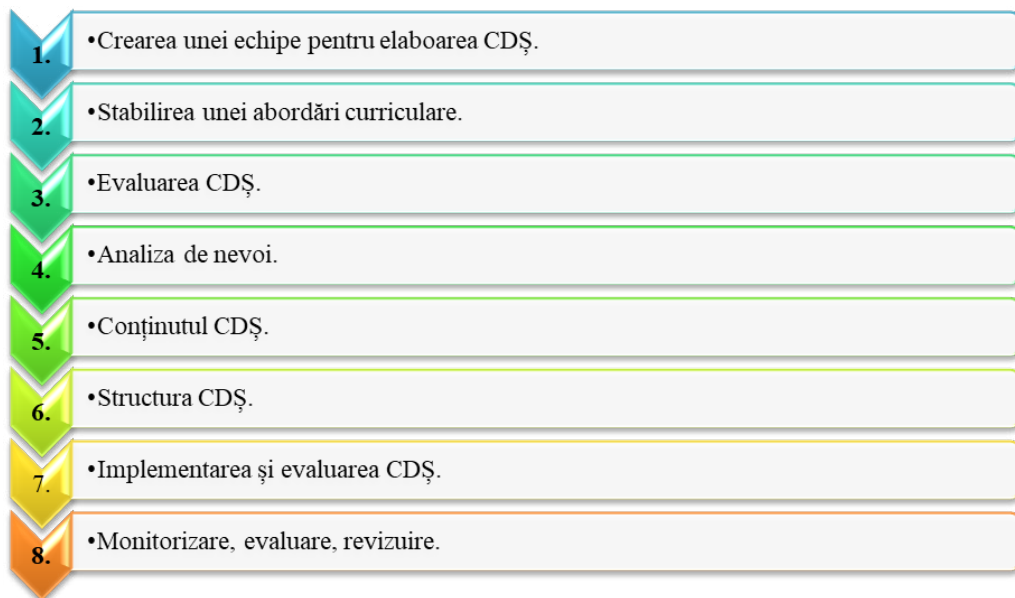

Figura 3.1. Metodologia de elaborare a CDS (B.Bennet [2])

Procesul de scriere a unui nou CDS poate fi o activitate dificilă, dacă este realizată în mod individual și de aceea li se recomandă școlilor să numească o echipă pentru a elabora curriculumul la decizia școlii. A avea o echipă conduce la anumite avantaje:

- ✓ coroborarea unui număr de perspective diferite în vederea elaborării CDS va preveni transformarea acestuia într-o reflecție a intereselor individuale și evitarea situației în care respectivul curriculum acoperă o plajă mult prea mică de teme;
- ✓ cadrele didactice din echipă își vor analiza reciproc munca, iar rezultatul va fi un curriculum mai bun;
- ✓ dacă reprezentanții tuturor principalelor arii curriculare sunt implicați în elaborarea noului curriculum, va fi mai ușor ca întreg personalul didactic să fie informat în legătură cu evoluția CDS.

Coordonarea echipei de elaborare a CDS este o activitate ce trebuie tratată cu seriozitate. Pe de o parte, mesajul pe care-l percepe comunitatea școlară ca urmare a numirii unei persoane din conducerea școlii în funcția de coordonator al echipei de elaborare a CDS este că această sarcină este una pe care școala o abordează cu responsabilitate. Pe de altă parte, conducătorul echipei trebuie să aibă rolul de a-și încuraja și coordona colegii pentru a sprijini creativitatea membrilor echipei, și nu pentru a controla activitatea unor subordonați. În cazul în care activitatea nu este coordonată de un membru al conducerii școlii, alternativa este ca o persoană din conducerea școlii să elaboreze specificații clare pentru elaborarea de CDS prin care să le fie date altor cadre didactice sarcini de lucru în domeniu. Fiecare școală va ști ce abordare se potrivește cel mai bine contextului său și indiferent de abordarea aleasă, rezultatele muncii de echipă vor fi examinate de conducerea și consiliul școlar pentru curriculum.

Elaborarea unui curriculum la decizia școlii este, în mod evident, o sarcină solicitantă și consumatoare de timp pentru cei implicați, dar și o oportunitate de revizuire a ofertei școlii și poate, deci, contribui la procesele de planificare strategică ale școlii. De asemenea, poate avea și un efect pozitiv asupra creșterii capacității profesionale a tuturor cadrelor didactice care sunt implicate în respectiva activitate.

Prima sarcină a echipei de elaborare a curriculumului este de a decide ce abordare va fi utilizată. În contextul curriculumului național (2018), abordarea trebuie să fie cea a dezvoltării competențelor școlare ale elevilor de vârstă școlară mică. Utilizarea competenței ca element central al elaborării unui curriculum la decizia școlii modern este, în general, asociată cu modernizarea învățământului din Europa. Un curriculum bazat pe competențe este unul care afirmă ce ar trebui să știe, să înțeleagă și să poată face elevul, la sfârșitul unei perioade de școlarizare (la finele nivelului primar de învățământ). Curriculumul bazat pe competențe se distinge tocmai prin faptul că pune accentul pe aplicarea cunoștințelor și a înțelegerii în situații concrete. Această abordare a elaborării CDS se concentrează din ce în ce mai mult pe pregătirea elevilor pentru următorul nivel de învățământ [2].

Astfel, elaborarea curriculumului la decizia școlii implică evaluarea a ceea ce se furnizează prin curriculumul pe discipline raportat la competențele pe care trebuie să le dețină absolvenții învățământului obligatoriu. Este important să se aibă în vedere utilizarea curriculumului la decizia școlii pentru a acoperi golurile/lipsurile identificate între competențele preconizate și ceea ce dezvoltă curriculumul pe discipline.

Conceperea curriculumului la decizia școlii

Reiterăm, curriculumul la decizia școlii, fiind parte componentă a Curriculumului Național, trebuie să aibă o structură similară cu cea a Curriculumului disciplinar [6].

Curriculum la decizia școlii constituie documentul operațional, ce proiectează tematica generală a materiei pe care profesorul urmează să o predea în contextul unor activități de instruire specifice nivelului (învățământ primar), ciclului (de învățământ) de referință. În perspectivă curriculară, orice activitate de instruire planificată pe baza curriculumului la decizia școlii va fi concepută de profesor ca activitate de predare-învățare-evaluare. Funcția centrală a CDS constă în *optimizarea proiectării didactice* a activităților de instruire concrete (lecții etc.), concepute ca activități de predare-învățare-evaluare .

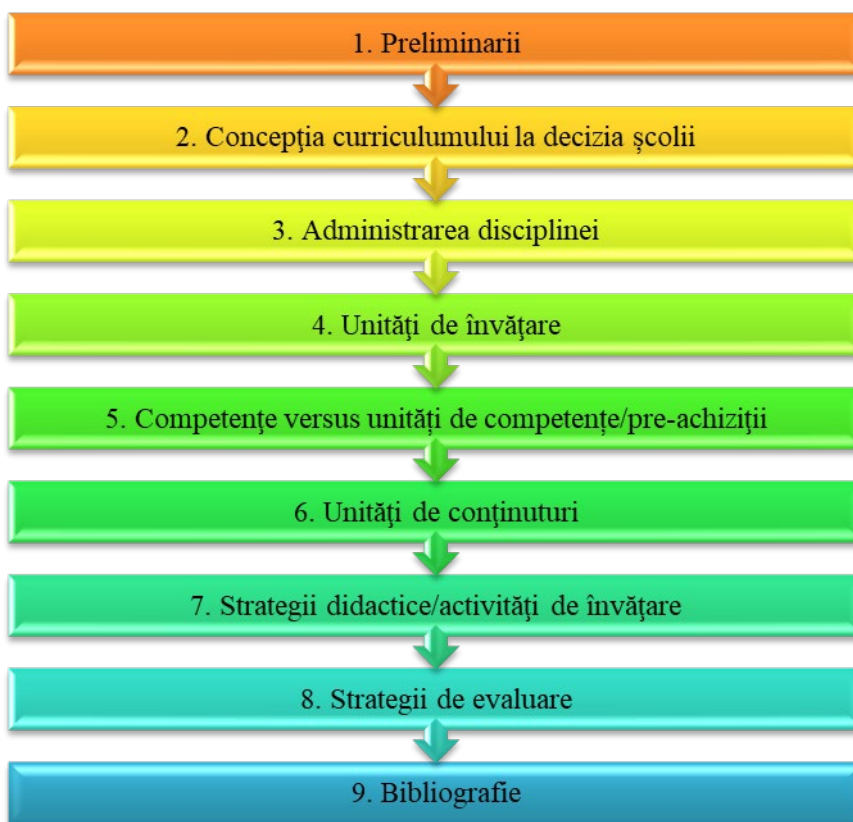
Acțiunile respective conferă CDS legitimitate pedagogică, probată prin calități reflectate la nivelul următoarelor ***principii de proiectare***:

- 1) Relevanță formativă pozitivă (prin alegerea conținuturilor de bază, esențiale în prezent și în perspectiva formării-dezvoltării personalității elevului);
- 2) Secvențialitate adaptabilă la nivelul raportului dintre specificul fiecărei discipline școlare (opționale) și particularitățile învățării școlare la diferite vârste psihologice;
- 3) Consistență internă (prin corelația adecvată asigurată între logica științei – logica pedagogică, obiectivată în structurarea conținuturilor) și externă (prin raportarea la: a) alte programe, în sens intradisciplinar, interdisciplinar, pluridisciplinar; b) resursele de educație/instruire nonformală și informală);
- 4) Deschiderea pedagogică spre diferite variante de învățare eficientă, premisă a proiectării unor manuale de calitate.

Conceperea CDS implică:

- structurarea lor hexagonală: concepție, competențe/unități de competențe, conținuturi, strategii didactice, strategii de evaluare, timpul alocat pentru instruire;
- introducerea componentei „competențe” și raportarea acestora la competențele-cheie și la cele transversale;
- introducerea componentei „unități de competențe/pre-achiziție” în formarea competențelor;
- conferirea unui nou statut al unităților de conținut, cel de mijloc de formare a competențelor;
- corelarea strategiilor didactice cu cele de evaluare, dar și cu finalitățile proiectate;
- deschiderea spre intra- și transdisciplinaritate [6].

Structura *Curriculumului la decizia școlii* înglobează elementele:

Curriculum la decizia școlii nu poate fi conceput în afara cadrului conceptual circumscris la un moment dat prin documentele de politică educațională. În această ipostază, se prefigurează exigențele de ordin conceptual. Orice CDS trebuie să îndeplinească cel puțin următoarele exigențe de ordin principal:

- să reflecte orientările esențiale ale politicilor educaționale și obiectivele de formare care derivă din acestea pentru un anumit nivel și tip de învățământ;
- să fie pertinente din punctul de vedere al necesităților de formare a elevilor (de vârstă școlară mică);
- să se adapteze la complexul de factori care determină reușita școlară;
- să „traducă” obiectivele de învățare ale ciclurilor și anilor de studii în termeni de acțiuni;
- să prezinte, într-o ordine logică, elementele componente, astfel încât acestea să fie coerente și ușor utilizabile ca instrument pedagogic;
- să ofere toate indicațiile și explicațiile necesare pentru o mai bună înțele-

gere a competențelor și pentru asigurarea unei eficiențe maxime a acțiunii educative;

- să fie clar, explicit, fără ambiguități;
- să fie, totodată, concis, evitând redundanța în cadrul unităților sale constitutive;
- să fie prezentat într-o formă unitară privind grafica și punerea în pagină.

În acord cu exigențele nominalizate, *Cadrul de referință al curriculumului național (2017)* propune sugestii privind proiectarea CDS. Astfel, la etapa luării deciziei cu privire la proiectarea CDS, se va ține cont de părțile slabe și părțile forte ale curriculumului pe discipline, prin identificarea opiniilor cadrelor didactice, ale elevilor, ale altor persoane interesate, în vederea proiectării unor competențe reflectate tangențial/sau deloc și a completării cu unitățile de conținut lipsă. Totodată, se impune în cazul proiectării CDS să se evite aspecte critice privind:

- a) neclaritatea prezentării demersului conceptual și metodologic cu privire la sistemul de competențe pentru disciplina opțională: *definirea competențelor în mod foarte general; clasificarea competențelor vine în contradicție cu potențialul formativ al disciplinei opționale de studii; formularea unor competențe se prezintă într-o formă arbitrară, fără a fi sincronizată cu una sau altă taxonomie a competențelor; nivelul scăzut de conexiuni dintre competențele-cheie, competențele specifice și unitățile de competențe; inadvertențe terminologice etc.;*
- b) insuficiența informației privind funcțiile disciplinei opționale în formarea competențelor proiectate în CDS: *supradozarea informațională (noțiunile noi prevăzute a fi asimilate); complexitatea exagerată a materiei propuse elevilor de vârstă școlară mică pentru studiere; lipsa coerenței interdisciplinare în prezentarea și eșalonarea conținuturilor; recomandarea unor teme/subiecte irelevante;*
- c) nivelul scăzut de realizare a interdisciplinarității și continuității în formarea competențelor și în structurarea conținuturilor în cadrul CDS și pe ani de studii;
- d) sugestiile metodologice sunt prezentate foarte general, ceea ce complică transferul lor în cadrul operațional.

Proiectarea CDS implică o analiză și o evaluare adecvată a conținuturilor curriculare ce urmează a fi incluse/valorificate, în baza unor criterii științifice.

Sugestii privind proiectarea CDȘ

❖ *Sugestii privind prezentarea componentei „Preliminarii”*

Componenta „Preliminarii” are drept scop prezentarea unei informații generale privind:

- statutul documentului;
- funcțiile documentului;
- beneficiarii documentului;
- parcursul obiectului de studiu;
- alte informații necesare cadrelor didactice, elevilor, părinților, autorilor de manuale, ghiduri metodologice.

❖ *Sugestii privind elaborarea componentei „Repere conceptuale”*

În cadrul acestei componente, concepătorii de curriculum vor prezenta abordarea generală a CDȘ:

- definirea CDȘ;
- principiile abordării CDȘ;
- conceptele-cheie ale abordării CDȘ: *axarea pe competențe, axarea pe elev, metode active, interconexiunea elementelor structurale etc.*;
- orientări și valori ale CDȘ ș.a.

❖ *Sugestii privind elaborarea componentei „Administrarea disciplinei opționale”*

Această componentă se axează pe aspectul managerial și pe prezentarea timpului necesar pentru studierea disciplinei opționale respective. Timpul (nr. de ore) alocat formării și dezvoltării de competențe, este stabilit prin Planul-cadru de învățământ. Anul școlar are 35 de săptămâni, ca rezultat este recomandabil a se indica minim 35 de ore pentru o disciplină opțională.

Componenta poate fi prezentată tabelar.

A. Administrarea disciplinei

Denumirea disciplinei	Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Numărul de ore pe săptămână	Nr. ore pe an
	opțional				

B. Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut

Teme/unități de conținut	Ore/lecții	Alte forme

❖ ***Sugestii privind proiectarea sistemului de finalități (competențe) în cadrul CDS.***

Sistemul de competențe este componenta-cheie a CDS. Competențele specifice formate elevilor de vârstă școlară mică prin disciplina respectivă vor fi proiectate în baza competențelor transversale/transdisciplinare, a competențelor pe nivele de învățământ, a taxonomiei competențelor acceptate, dar și în conformitate cu structura logică și cu valențele formative ale disciplinei opționale respective [6].

În aceeași logică, conceptorii de CDS vor selecta din lista ***competențelor transdisciplinare*** pentru nivelul primar de învățământ acelea care au tangență cu specificul disciplinei opționale.

Competențele specifice ale disciplinei opționale (4-6 competențe specifice), vor fi corelate cu competențele-cheie și cele transdisciplinare vizate. Competențele specifice sunt formulate de către conceputor, cu excepția ofertei unei discipline opționale de aprofundare. Pentru celelalte tipuri de opționale (extindere, inovator, integrat) competențele specifice vor fi formulate după modelul celor din curricula la disciplinele obligatorii, dar nu vor fi reluări ale acestora [27].

În conformitate cu particularitățile formării graduale și pe etape a competențelor la elevi, este indicat a introduce în CDS noțiunea de „unitate de competențe/pre-achiziție” în formarea competențelor, în funcție de finalități. Unitățile de competențe, în calitate de pre-achiziții, vor fi formulate în baza competențelor specifice disciplinei opționale date și în baza taxonomiei competențelor, specificate în *Cadrul de referință al curriculumului național (2017)* [6].

Unitățile de competențe reprezintă achizițiile pe care trebuie să le dobândească elevii la finele studierii conținuturilor preconizate. Se vor formula 3-6 ***unități de competențe*** pentru fiecare unitate de învățare/modulul. Formulările sunt realizate utilizând verbul la forma infinitivul lung. ***Unitățile de competențe*** asigură prioritar formarea competențelor specifice [27].

➤ ***Sugestii privind proiectarea unităților de învățare (a modulelor)***

Unitatea de învățare/modulul, de regulă, se constituie din trei elemente-cheie în interconexiune permanentă: unități de competențe/pre-achiziții, unități de conținuturi, activități de învățare. Structurarea CDS pe unități de învățare (cu un număr suficient de ore) asigură, dezvoltarea eficientă a competențelor prin achiziționarea conținuturilor acestora (unităților de competențe/pre-achiziții) și transferul lor în cadrul următoarei unități de învățare, deja în calitate de „fundament” a altor achiziții (unități de competențe/pre-achiziții).

În structura CDS, unitatea de învățare poate fi formulată tabelar:

Unitatea de învățare

Exemplu:

Unități de competențe (sub-competențe)	Unități de conținut	Activități de învățare și produse școlare recomandate
Identificarea ...		
Explicarea ...		
Definirea ...		
Argumentarea ...		
Elaborarea ...		
Etc.		

❖ *Sugestii privind organizarea conținuturilor în cadrul „Unității de învățare” (în structura CDS)*

Componenta CDS, „Unități de conținuturi”, indică modalitatea concretă, mijlocul cu ajutorul căruia, prin predare-învățare-evaluare, se pot realiza finalitățile curriculare.

Noțiunea clasică de „conținut” desemnează „substanța” asupra căreia și prin care se acționează prin strategii didactice, pentru atingerea unui nivel performant în realizarea finalităților educaționale proiectate. *Conținutul* este înțeles ca totalitatea, sistemul informațiilor transformate în cunoștințe, capacități, atitudini, valori, competențe. În prezent, conceptul de *conținut al învățământului* cuprinde atât schimbări de semnificație ale componentelor tradiționale, îndeosebi privind cunoștințele, cât și introducerea unor componente și a unor termeni noi. Componentele importante ale conținutului constituie: strategiile cognitive, comportamentale și atitudinale, de ordin sociomoral. În prezent, structura conținuturilor este plasată în contextul teoriei curriculare, *fiind dependentă de tipul curriculumului în care conținuturile sunt integrate* și de natura experiențelor de învățare, pe care curriculumul le stabilește.

Integrarea curriculară a conținuturilor este cea mai importantă schimbare de paradigmă în materie de selecție, sistematizare și organizare a conținuturilor [6].

Conținuturile selectate și organizate cu scopuri didactice cuprind informații noi combinate cu altele învățate anterior. Reiterăm, ca și în cazul disciplinelor obligatorii, conținuturile reprezintă bază de operare pentru formarea de competențe și nu un scop în sine. Conținuturile vor fi alese în funcție de: resursele de timp, tipul opționalului, competențele formulate, bibliografia studiată [34].

Integrarea curriculară a conținuturilor este cea mai importantă schimbare de paradigmă în materie de selecție, sistematizare și organizare a conținuturilor.

❖ **Recomandări privind componenta „Sugestii metodologice”**

Proiectarea diferitor tipuri de strategii didactice în cadrul orelor opționale va fi determinată de:

- abordarea constructivistă în educație;
- tipologia finalităților în raport cu fiecare disciplină opțională;
- formele recomandate de organizare a instruirii în cadrul disciplinei opționale;
- substanța științifică a unităților de conținut;
- viziunea didactică flexibilă a cadrului didactic etc.

Metodologia valorificată în cadrul CDS se va axa pe promovarea învățării centrate pe elev ca activitate de construire individuală a cunoașterii; subiectul se informează, selectează, apreciază, analizează, compară, clasifică, transferă, descoperă, rezolvă, concluzionează etc. Elevul de vârstă școlară mică este cel care realizează demersuri constructiviste în măsura în care cadrul didactic asigură ca procesul de predare-învățare-evaluare să nu se rezume la furnizarea de informații (*ce să învețe*), ci să sprijine/îndrume elevii să învețe (*cum să învețe*) și să gândească, exersându-și competențele de gândire superioară, activă, logică, analitică și critică.

Strategiile didactice active/interactive vor reprezenta baza demersurilor didactice, fiind cadrate pe principii ca:

1. Construirea propriilor înțelegeri și interpretări ale conținuturilor instruirii.
2. Discutarea și negocierea, fără impunerea obiectivelor.
3. Promovarea alternativelor metodologice de predare-învățare-evaluare.
4. Solicitarea informațiilor transdisciplinare și a analizelor multidimensionale ale realității curriculare.
5. Evaluarea reflexivă, prin metode alternative de evaluare.
6. Promovarea învățării prin descoperire și prin rezolvare de probleme.

Evidențiem că predarea-învățarea-evaluarea în cadrul disciplinelor opționale se va concentra pe strategiile didactice: expositive; didactice ilustrativ-explicative; euristice; algoritmice; de învățare prin cooperare și descoperire; axate pe acțiunea de cercetare și transfer; problematizate [6].

❖ **Sugestii cu privire la componenta „Evaluarea rezultatelor școlare”**

Reiterăm că la disciplinele opționale, evaluarea în clasele I-IV se realizează în baza *Metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptorii în învățământul*

primar, clasele I-IV (MECD), 2019, care stabilește modul de organizare și realizare a procesului de evaluare. Evaluarea criterială prin descriptori reprezintă un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a predării, învățării și evaluării prin valorificarea criteriilor și descriptorilor. Evaluarea criterială prin descriptori propune deplasarea accentului de la evaluarea rezultatelor finale ale învățării, la procesul de învățare.

Evaluarea aferentă CDS se înscrie în *paradigma evaluării formative*, de aceea se acordă prioritate dimensiunii formative a aprecierii rezultatelor școlare. Astfel, școlarului mic i se asigură condiții favorabile pentru edificarea comportamentului performanțial de succes într-un ritm confortabil și în contextul individual al formării personalității. Efectele urmărite vizează menținerea sănătății psihofiziologice a școlărilor mici, formarea motivației intrinseci, dezvoltarea stimei de sine în baza educării capacităților de autoevaluare, favorizarea competențelor interpersonale în contextul evaluării reciproce, sprijinirea competențelor de învățare, dinamizarea autonomiei învățării și a autoeducației [26]. Baza metodologică privind evaluarea în cadrul orelor dedicate CDS este *evaluarea pentru învățare*, obiectivul principal fiind îmbunătățirea rezultatelor obținute individual sau în grup, contribuind la motivarea pentru învățare, la (auto)corectarea greșelilor, la o evoluție a dezvoltării armonioase personalității școlarului mic.

Evaluarea reprezintă o componentă importantă a procesului de predare-învățare aferent CDS. Scopul major al evaluării didactice la disciplinele opționale îl constituie susținerea și sprijinirea activității de învățare a elevilor de vârstă școlară mică, a progresului învățării și cunoașterii realizate de aceștia, demersul de evaluare fiind unul formativ (progresiv și continuu) și sumativ. Evaluarea trebuie să urmărească progresul copilului în raport cu sine însuși.

La disciplinele opționale, cadrul didactic are posibilitatea de a formula propriile *produse școlare* după modelul disciplinelor obligatorii înrudite, prin corelare cu finalitățile curriculare. *Produsele școlare opționale*, de asemenea, vor fi propuse în unitate cu un sistem de criterii. Propunerea se va argumenta în funcție de necesitățile și interesele elevilor sau alți factori, învățătorul asumându-și responsabilitatea pentru impactul asupra elevului. În proiectările didactice, produsul opțional se va marca cu asterisc și se va prezenta deplin, împreună cu criteriile de succes [26, p. 10].

Se va promova caracterul pozitiv și dinamic al evaluării prin stabilirea progresului în dezvoltarea de competențe. În acest scop, este necesară diversificarea metodelor de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevului, investigația, proiectul, portofoliul etc. În timpul evaluării, cadrele didactice vor pune accent pe partea realizată a produsului și pe procesul prin care s-a obținut acesta, motivându-i spre alte performanțe. Se va pune accent pe: evaluarea, cu

preponderență, a formării de atitudini, exprimare corectă și atitudini comportamentale; utilizarea frecventă a formelor de autoevaluare și evaluare reciprocă; autonomia evaluării, ce presupune monitorizarea propriei reușite.

Activitățile propuse pot fi atât individuale, precum și în grup, iar criteriile de evaluare pot fi elaborate împreună cu elevii, în felul acesta ei vor deveni monitorii propriei învățări.

Se va puncta componenta *savoir-être*, aceasta presupunând sarcini de evaluare ce au caracter de integrare, permit o estimare amplă a dezvoltării personalității elevului în cadru educativ neformal: teatralizări, mese rotunde, organizarea de expoziții, sondaje de opinii.

Strategiile de evaluare a rezultatelor școlare sunt parte integrantă a CDS. Simultan cu predarea și învățarea, evaluarea, prin intermediul feedback-ului, constituie componenta centrală a procesului de învățământ. Evaluarea oferă informații de autoreglare și reprezintă mijlocul principal de orientare a activităților de învățare ale elevilor.

Prin urmare, textul fiecărui CDS va conține:

- ✓ conceptul, funcțiile și tipurile evaluării;
- ✓ principiile evaluării;
- ✓ metode și instrumente de evaluare;
- ✓ interconexiunea finalităților curriculare cu cele de evaluare;
- ✓ exemple de instrumente de evaluare [6].

Evidențiem că rezultatele elevilor la disciplinele opționale se evaluează în conformitate cu prevederile *Regulamentului privind evaluarea și notarea rezultatelor învățării, promovarea și absolvirea în învățământul primar și secundar*, aprobat prin ordinul MECC nr.70 din 30.01.2020. ***Rezultatele evaluărilor la disciplinele opționale nu se înregistrează în catalog*** [26, p. 14]. Instituția de învățământ va include disciplina opțională studiată în catalogul clasei sau în catalogul special, destinat pentru înregistrarea disciplinelor opționale și în dosarul personal al elevului. Înregistrarea disciplinelor opționale în catalogul școlar, se va realiza în strictă conformitate cu *Instrucțiunea privind completarea catalogului școlar*, aprobată prin ordinul MEC. În cazul transferului elevului în altă instituție de învățământ, în certificatul cu situația școlară eliberat, se va include și disciplina opțională studiată, numărul de ore [31].

✧ ***Referințe la auxiliarele didactice-suport***

Acestea vor fi un avantaj pentru demersul educațional al CDS. Printre acestea se pot regăsi:

- Ghidul profesorului;
- Suporturi teoretice (conținuturi) și metodologice pentru profesor;
- Caietul elevului;
- Resurse media etc.

❖ *Referințe bibliografice*

Conceptorii de CDS vor include sursele web și bibliografice semnificative pentru disciplina opțională respectiv.

Planul-cadru de învățământ în contextul proiectării didactice a CDS

Componentă esențială a *Curriculumului național, Planul-cadru de învățământul* constituie documentul normativ obligatoriu, ce asigură pentru elev oportunități de formare și dezvoltare a unui sistem de competențe suficiente pentru accedea la următoarele niveluri de învățământ, eminate și în ceea ce privește disciplinele opționale (CDS). Planul-cadru de învățământ (pentru anul de studii 2023-2024) oferă fiecărui elev posibilitatea selectării disciplinelor opționale (Anexa 1). Reiterăm, disciplinele opționale reprezintă componenta flexibilă a Planului-cadru care contribuie la dezvoltarea unor competențe transversale.

Precizăm că **domeniile prioritare** includ:

Civismul și educația patriotică

- Participarea în viața civică prin informare permanentă, înțelegerea proceselor politice și administrative, dezvoltarea valorilor statului de drept;
- Exercițarea drepturilor și a obligațiilor cetățenești la nivel local, național și internațional;
- Implicarea în proiecte pentru soluționarea problemelor comunității și de socializare juridică;
- Conștientizarea importanței deciziilor individuale pentru implicațiile locale și globale.

Educația pentru sănătate și viața de calitate

- Obținerea, înțelegerea și interpretarea informațiilor de bază referitoare la sănătate, utilizarea serviciilor publice pentru consolidarea propriei stări de sănătate;
- Valorificarea măsurilor de prevenire a bolilor fizice și mintale, inclusiv a importanței nutriției corecte, a exercițiului fizic, a managementului reducerii stresului;

- Utilizarea informațiilor existente pentru a lua decizii personale corecte în domeniul menținerii și îmbunătățirii stării de sănătate;
- Stabilirea de obiective privind starea de sănătate a familiei și monitorizarea acestora;
- Formarea comportamentului responsabil pentru viața și sănătatea proprie și a celor din jur;
- Înțelegerea problemelor naționale și internaționale referitoare la sănătatea publică.

Antreprenoriatul, creativitatea și inovația

- Proiectarea și promovarea proiectelor în scopul realizării unor obiective pentru dezvoltarea domeniilor de antreprenariat și inovații;
- Dezvoltarea spiritului de inițiativă și a creativității;
- Asumarea de riscuri;
- Educația financiară și fiscală;
- Luarea deciziilor personale de natură economică;
- Înțelegerea rolului economiei în societate;
- Utilizarea competențelor antreprenoriale pentru a face opțiuni în carieră.

Educația pentru dezvoltare durabilă

- Utilizarea competențelor în domeniul educației ecologice pentru identificarea soluțiilor în cazul problemelor de nivel local, național și global, precum cele de dezvoltare durabilă, de mediu, de economie verde, de conservare a energiei/utilizare a surselor alternative de energie/promovare a măsurilor de eficiență energetică ș.a.

Educația interculturală

- Înțelegerea și recunoașterea valorilor reprezentanților diferitor culturi;
- Colaborarea, în spiritul respectului reciproc, cu alte persoane din diverse medii din punct de vedere etnic, cultural, religios sau al studiului de viață (a învăța să trăiești alături de alții);
- Dezvoltarea sensibilității interculturale ca o componentă intrinsecă a cetățeniei democratice.

Semnalăm că ministerul de resort propune, în planul cadru de învățământ (în fiecare an), o listă de discipline opționale pentru care au fost elaborate și aprobate curricula. Respectiva listă poate fi accesată pe site-ul ministerului www.mec.gov.md. Lista este completată, odată cu aprobarea curricula pentru alte discipline opțio-

nale la *Consiliul Național pentru Curriculum*. Administrația instituției de învățământ va analiza domeniile de interes ale elevilor, capacitățile instituționale (pregătirea cadrelor didactice, materialele didactice disponibile etc.) și va decide asupra ofertei privind orele opționale pentru anul de studii următor, aceasta fiind prezentată, în mod obligatoriu, elevilor pentru alegere [31].

Lista disciplinelor opționale recomandate pentru cl. I-IV (conform planului-cadru de învățământ 2023-2024)

Limbă și comunicare

- Cultura bunei vecinătăți
- O oră pentru lectură
- În împărăția cuvântului
- Tainele comunicării
- Elemente de cultură și civilizație a Franței
- Educație pentru media (cl. III-IV)
- English for Future

Matematică și științe

- Educație ecologică
- Educație pentru sănătate
- Matematica distractivă
- În împărăția lui MATE
- Robotica (cl.III-IV)
- Informatica (cl.II-IV)
- Matematica în cotidian (cl.I-IV)
- Matematica pentru isteți (cl.I-IV)

Educație socioumanistică

- Religia
- Educație economică și antreprenorială (cl.I-IV)
- Educație interculturală
- Educație pentru drepturile omului (cl.I-IV)
- Chișinăul meu (cl.III-IV)

Sport

- Educație fizică și fotbal (cl.I-IV)
- În împărăția șahului (cl.I-IV)

Implementarea CDȘ implică monitorizare riguroasă și intervenții, în funcție de rezultatele constatate, pe toate dimensiunile curriculumului, iar cadrele didactice trebuie să studieze minuțios *Planul-cadru de învățământ* și să posede competențele aferente metodologiei disciplinelor opționale.

Proiectarea de lungă durată aferentă CDS

Proiectul de lungă durată pentru disciplinele opționale reprezintă documentul administrativ care se întocmește de către cadrul didactic, la începutul anului școlar, similar disciplinelor obligatorii din *Planul-cadru de învățământ* și admite operarea unor ajustări, dezvoltări pe parcursul anului, în funcție de dinamica reală a clasei de elevi.

Acest document administrativ trebuie să constituie un instrument funcțional care să asigure un parcurs ritmic al conținuturilor și evaluărilor, punctat pe structura anului școlar și orientat spre realizarea finalităților curriculare de către elevii de vârstă școlară mică. Se admite ca proiectul de lungă durată pentru disciplinele opționale să poarte un caracter personalizat, realizând o confluență a normativității didactice cu creativitatea și competența profesională a cadrului didactic, dacă este în beneficiul elevului.

Proiectul de lungă durată pentru disciplinele opționale va include:

- antetul;
- proiectul de administrare a disciplinei;
- proiectele unităților de învățare.

Antetul proiectului de lungă durată va include următoarele elemente obligatorii:

- **Disciplina** – se scrie denumirea disciplinei opționale în conformitate cu Planul-cadru;
- **Competențele specifice disciplinei opționale** – se transcriu din CDS;
- **Bibliografie** – se listează produsele curriculare aferente disciplinei opționale: *produse curriculare principale*: curriculumul opțional pentru învățământul primar, reperele conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale, manualul școlar aprobat de MECC (dacă există); *produse curriculare auxiliare*: ghidul de implementare a curriculumului pentru învățământul primar, ghiduri metodice pentru cadrele didactice, instrucțiuni metodologice, caiete de activitate independentă pentru elevi, culegeri de teste, softuri educaționale etc.

Proiectul de administrare a disciplinei opționale va avea următoarea rubricare:

Administarea disciplinei

Nr. de ore/săptămână	Nr. de ore/an					
Unitățile de învățare	Nr. ore	Evaluări			Observații	
		I	FE	S		

În completarea rubricilor, reflectate anterior, ne conducem de recomandările autorilor *Ghidului de implementare a Curriculumului pentru învățământul primar (2018)*[19].

Astfel distingem:

- **Nr. de ore pe săptămână** – se scrie în conformitate cu Planul-cadru.
- **Nr. de ore pe an** – se calculează în funcție de structura anului școlar care este stabilită pentru fiecare an școlar în parte de către MEC al Republicii Moldova.
- **Unitățile de învățare** – pot fi eșalonate preluând denumirile unităților de conținut (modulelor) din curriculumul opțional aprobat de MEC.
- **Nr. de ore pentru fiecare unitate de învățare** – se proiectează ținând cont de recomandările din curriculumul opțional; complexitatea conținuturilor; ritmul de învățare al elevilor etc.
- **Evaluări** – se proiectează numărul de evaluări în conformitate cu recomandările MECD (2019).
- **Observații** – se înregistrează modificările care, eventual, vor surveni pe parcursul anului școlar.

Cadrul didactic are libertatea de a completa proiectul de administrare a disciplinei opționale cu alte rubrici care îi pot facilita activitatea de proiectare.

Ilustrăm în continuare un *proiect de lungă durată* la disciplina opțională „Tainele comunicării”, clasa a I.

Competențele specifice disciplinei:

1. Comprehensiunea, reproducerea și producerea mesajului oral și scris.
2. Optimizarea exprimării orale în contextul situațiilor de viață.
3. Exprimarea scrisă în mod corect, logic, coerent și concis a observațiilor, gândurilor, ideilor, sentimentelor.

Bibliografie:

1. Curriculum național. Învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
2. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
3. Marin M. (coord.) Curriculum opțional pentru învățământul primar (clasele I-IV). Tainele comunicării. Chișinău, 2015. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/tainele_comunicarii_1.pdf
4. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori, clasele I-IV. Chișinău: MECC, IȘE, 2019.

5. Mîndru N. Tainele comunicării. Curs opțional pentru clasa 1. Chișinău: Lyceum, 2021. 96 p.
6. Repere metodologice privind organizarea procesului educațional în învățământul primar în anul de studii 2023-2024. Chișinău: MEC, 2023.

Orar:

Luni	Marti	Miercuri	Joi	Vineri
		<i>Tainele comunicării</i>		

Administarea disciplinei

Nr. de ore/săptămână	Nr. de ore/an
1	34

Unități de învățare (module)	Nr. ore	Evaluări			Observații
		I	FE	S	
Semestrul 1					
Omul și comunicarea. Clasa mea.	8	1	1	-	
Întrebări și răspunsuri. Sânt școlar.	7	-	1	1	
Total semestru 1	15	1	2	1	
Semestrul 2					
Comoara literelor. Hărnicie.	9	1	1	-	
Comunicarea postlectorală prin tainele lecturii.	10	-	1	1	
Total semestru 2	19	1	2	1	
Total an	34	2	4	2	

SEMESTRUL I				
Unitatea de învățare nr. 1. Omul și comunicarea. Clasa mea.				
Nr. de ore alocat: 8				
Unități de competențe: 1.1, 1.2, 1.3., 1.4, 1.5.				
Detalieri de conținut	Nr. ore	Data	Resurse	Evaluare
1. Omul și comunicarea. Școală-casă de minuni	1	06.09	A.d. p.4-5	
2. Discuția. Hai să colorăm, să discutăm, să povestim...	1	13.09	A.d. p.6-7	EI 1
3. O comunicare frumoasă întărește relațiile cu cei din jur.	1	20.09	A.d. p.8 - 9	
4. Comunicăm în baza imaginii. Clasa mea.	1	27.09	A.d. p.10-11	

5. Răspundem la întrebări. Prima carte de citire.	1	04.10	A.d.	
6. Propoziția. Sunt școlar.	1	11.10	A.d. p.14-15	EFE 1 P4, PT3
7. Întrebăm și răspundem. Drumul spre școală. Text-suport „Negruța” după Raisa Lungu	1	18.10	A.d. p.16-17	
8. Dialogul. Comoara literelor. Poezia „Câte litere știi tu?” de G. Vieru.	1	25.10	A . . d . p.18-19	
Unitatea de învățare nr. 2. Întrebări și răspunsuri. Sânt școlar.				
Nr. de ore alocat: 7				
Unități de competențe: 2.1., 2.2, 2.3., 2.4.				
9. Să comunicăm și toamna s-o colorăm! Poezia „Vine toamna” de Ada Zaporojanu.	1	08.11	A.d. p.20-21	
10. Bogățiile toamnei. Text-suport „Livada”.	1	15.11	A.d. p.22-23	
11. Reproducerea fragmentelor. În țara poveștilor.	1	22.11	A.d. p.24-25	EFE 2 P14, PT4
12. Cum discutăm. Familia.	1	29.11	A.d. p.26-27	
13. Să-nvățăm o poezie.	1	06.12	A.d. p.28-29	
14. Să memorăm. Anul Nou.	1	13.12	A.d. p.30-32	ES
15. Darurile iernii. Text-suport „Bucuriile iernii”.	1	20.12	A.d. p.33-35	
SEMESTRUL II				
Unitatea de învățare nr. 3. Comoara literelor. Hărnicie.				
Nr. de ore alocat: 9				
Unități de competențe: 2.5., 2.6, 2.7., 3.1., 3.2.				
16. Frumusețea iernii.	1	10.01	A.d. p.36-37	
17. Dialogul. Hărnicie. Text-suport „Televizorul” după Spiridon Vangheli.	1	17.01	A.d. p.38-39	EI 2
18. Dialogul. Prietenie adevărată. Text-suport „Cei doi prieteni” după Lev Tolstoi.	1	24.01	A.d. p.40-41	
19. Narațiunea. Povestea pâinii. Text-suport „Pâinea”.	1	31.01	A.d. p.42-43	
20. Creare de texte scurte. Anotimpurile.	1	07.02	A.d. p.44-45	
21. Povestim în baza imaginii. Adie a primăvară.	1	14.02	A.d. p.46-47	EFE3 P8, P15
22. Descrierea. Primăvara.	1	21.02	A.d. p.48-49	
23. Dialogul. Martie. Text-suport „Legenda mărțișorului” după S. Lesnea.	1	28.02	A.d. p.50-51	
24. Construim răspunsuri. Darurile naturii. Text-suport „Teiul” după S. Vangheli.	1	06.03	A.d. p.52-53	

Unitatea de învățare nr. 4. Comunicarea postlectorală prin tainele lecturii.				
Nr. de ore alocat: 10				
Unități de competențe: 3.3., 3.4, 3.5., 3.6, 3.7.				
25. Ne imaginăm și dezvoltăm. Feeria dimineții. <i>Text-suport „Licurici” după R.Lungu</i>	1	13.03	A.d p.54-55	
26. Completăm enunțuri. Prietenii înaripați. <i>Poezia „Rândunica de pe plai” de Gheorghe Blănaru</i>	1	20.03	A.d. p.56-57	
27. Explicăm maxime. Țara mea. <i>Text-suport „Moldova”.</i>	1	27.03	A.d p. 58-59	EFE4 P8, P9
28. Zi de activități transdisciplinare. Genericul: Educație pentru familie Subiectul: Acasă de Paști	1	03.04	Mesaj colectiv (felicitare digitală)	
29. <i>Creăm enunțuri. Jocurile copiilor. Text-suport „Balonașele” după Gheorghe Gheorghiu</i>	1	10.04	A.d. p.62-63	
30. <i>Creăm mici texte. Sora soarelui. Text-suport „Fratele și sora” după Spiridon Vangheli</i>	1	17.04	A.d. p.62-66	
31. Atribuim însușiri. Frumusețea florilor. <i>Text-suport „Cele mai frumoase flori” după Grigore Vieru.</i>	1	24.04	A.d p.68-70	
32. Scriem din memorie cuvinte. <i>Text-suport „Pomul” după Grigore Vieru.</i>	1	15.05	A.d. p.81-82	
33. Ghicitori despre animale și insecte	1	22.05	A.d. p.93-94	ES2 Proiect
34. Zi de activități transdisciplinare. Genericul: <i>Educație pentru sănătate</i> Subiectul: <i>În fiecare anotimp sănătatea-i lucru sfânt</i>	1	29.05	Flashmob Scrisoare (recomandare)	

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA DIDACTICĂ A ACTIVITĂȚILOR CURRICULARELA DISCIPLINELE OPȚIONALE

Seminar: 1. Proiectarea curriculară la disciplinele opționale de la nivelul primar de învățământ: proiectarea unităților de învățare. Abordare aplicativă

Unitățile de învățare la disciplinele opționale se proiectează corespunzător recomandărilor *Ghidului de implementare a Curriculumului pentru învățământul primar (2018)*[19], având următoarea rubricare:

Unitatea de învățare:

Nr. de ore alocate:

Unități de competențe	Detalii de conținut	Nr. ore	Data	Resurse	Evaluare	Observații

Evidențiem că rubricile se vor completa conform următoarelor indicații:

- **Unitatea de învățare** – se trece numărul de ordine și denumirea unității în conformitate cu eșalonarea din proiectul de administrare a disciplinei.
- **Nr. de ore alocate** – se trece numărul corespunzător din proiectul de administrare a disciplinei.
- **Unități de competențe** – în variantă schematică, se transcriu numerele de ordine ale tuturor unităților de competențe prevăzute pentru unitatea de învățare dată (modulul respectiv) în CDS (de exemplu: 2.1; 2.2; 2.3; 2.4. etc.); dacă se consideră necesar – se transcriu din CDS.
- **Detalii de conținut** – se eșalonează subiectele tematice pentru secvențe de 1-3 ore, care pot fi preluate din lista de conținuturi din CDS; în funcție de specificul disciplinei, creativitatea cadrului didactic și alți factori, se explicitează parcursul elevilor la fiecare lecție – mai succint sau mai desfășurat; înscrierile din această rubrică trebuie să evidențieze formulări esențializate care se vor trece în catalogul clasei la fiecare lecție.
- **Nr. ore** – se eșalonează câte o oră pentru fiecare detaliere de conținut corespunzătoare.
- **Data** – se trec datele calendaristice pentru fiecare oră, ținând cont de structura anului școlar și orarul clasei.
- **Resurse** – se indică paginile din manual și, eventual, din suporturi didactice auxiliare, pentru fiecare oră; la discreția cadrului didactic, pot fi notate

și alte elemente (materiale didactice, forme de organizare a activităților, platforme digitale ș.a.); la nivelul unității de învățare nu este obligatoriu de a proiecta metodele și formele activității didactice la lecții.

- **Evaluare** – se vor indica lecțiile în cadrul cărora se proiectează: evaluarea inițială (EI); evaluarea formativă în etape (EFE); evaluarea sumativă (ES) [19].

În proiectarea unităților de învățare la disciplinele opționale este recomandabilă proiectarea unităților de competențe sau/și produsele selectate pentru fiecare EFE. Acestea pot fi indicate între paranteze (de exemplu: EFE (3.1., 3.2.)) sau, corespunzător, în rubrica *Observații* – la momentul proiectării sau pe parcursul realizării unității de învățare.

Totodată, se va ține cont ca totalitatea unităților de competențe supuse evaluării formative pe parcursul unității de învățare (modulului) să asigure o acoperire fidelă a unităților de competențe care vor fi vizate prin evaluarea sumativă.

Sarcini de reflecție și exerciții aplicative

- 1) Caracterizați elementele componente (rubricile) proiectării didactice a unităților de învățare la disciplinele opționale.
- 2) Particularizați avantajele proiectării pe unități de învățare la disciplinele opționale pentru un caz concret.
- 3) Elaborați o listă a exigențelor pe care trebuie să le respecte cadrul didactic în realizarea proiectării unităților de învățare/ proiectării de lungă durată la disciplinele opționale.
- 4) Elaborați un proiect didactic a unei unități de învățare pentru o disciplină opțională în baza modelului anterior.
- 5) Analizați modelul de proiectare de lungă durată prezentat anterior, stabilind caracteristicile distinctive.
- 6) Stabiliți care strategii de evaluare sânt proiectate mai des de către cadre didactice la disciplinele opționale.
- 7) Stabiliți esența proiectării la nivel *macro* și a celei la nivel *micro* la nivelul unei activități instructive concrete (curs opțional). Ce asemănări există în cele două? Dar deosebiri?
- 8) Descrieți relația dintre *CDȘ*, *planul-cadru*, *proiectarea de lungă durată* și *proiectarea unităților de învățare la disciplinele opționale*. Cum puteți prezenta această relație sub forma unei reprezentări grafice?
- 9) **Studiu de caz.** Sunteți cadru didactic în învățământul primar. Directorul școlii vă solicită sprijinul în a-l ajuta să elimine practica frecventă a colegilor de a-și împrumuta între ei proiectările de lungă durată la cursurile opționale. În cadrul consiliului profesoral, trebuie să vă convingeți colegii să nu mai procedeze în acest fel. Ce argumente ați aduce în acest sens?

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA DIDACTICĂ A ACTIVITĂȚILOR CURRICULARE LA DISCIPLINELE OPȚIONALE

Seminar: 2. Proiectarea curriculară la disciplinele opționale de la nivelul primar de învățământ: proiectarea de scurtă durată. Abordare aplicativă

Proiectul didactic de scurtă durată oferă o schemă rațională și personalizată a desfășurării lecției la disciplina opțională respectivă, pornind de la trei repere interconținute:

- ceea ce ne propunem să realizăm – **obiectivele lecției**;
- elementele necesare pentru a realiza ceea ce ne-am propus – **conținuturi și strategii didactice** (forme; metode, procedee și tehnici; mijloace);
- modul în care măsurăm eficiența învățării – **strategii de evaluare**.

Proiectul didactic de scurtă durată pentru disciplina opțională, similar disciplinelor obligatorii, include:

- antetul;
- demersul didactic/scenariul didactic/desfășurarea lecției/activității.

A) Antetul proiectului de scurtă durată la o disciplină opțională

Rubricarea antetului proiectului de lecție este exemplificată în continuare.

Clasa I

Disciplina: Tainele comunicării

Nr. lecției: 12 (3)

Subiectul lecției: *Cum discutăm. Familia.*

Tipul lecției: mixtă

Unități de competențe: 2.5.; 2.6.;

Obiectivele lecției:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O₁: să distingă sensul cuvântului „familie” prin raportare la mesajul audiat în contexte de comunicare;
- O₂: să povestească o întâmplare din familie pe baza unui suport;
- O₃: să formuleze un răspuns emoțional față de textul literar citit;
- O₄: să prezinte un dialog în fața clasei, folosind mimica și gesturile;
- O₅: să poarte un dialog civilizată, manifestând interes și atitudine deschisă;

Strategii didactice:

- Forme de organizare: frontal, individual, în perechi.
- Metode și procedee: conversația; exercițiul; demonstrația; explicația, explozia stelară, jocul didactic; jocul de rol.
- Mijloace didactice: caietul elevului; fișe; fișe pentru activitate în perechi; fișe pentru lucru individual; planșă pentru autoverificare, computer.

Strategii de evaluare: evaluare formativă interactivă, autoevaluare.

Bibliografie:

1. Curriculum național. Învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
2. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC, 2018.
3. Marin M. (coord.) Curriculum opțional pentru învățământul primar (clasele I-IV). Tainele comunicării. Chișinău, 2015.
4. Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori, clasele I-IV. Chișinău: MECC, IȘE, 2019.
5. Mîndru N. Tainele comunicării. Curs opțional pentru clasa 1. Chișinău: Lyceum, 2021. 96 p.

Recomandări privind completarea rubricilor:

- **Nr. lecției** – se indică numărul de ordine al lecției în cadrul unității respective de învățare (modulului). De exemplu, pentru lecția a 12 din unitatea de învățare 3 se va scrie: 12 (3).
- **Subiectul lecției** – se transcrie din proiectul unității respective de învățare.
- **Tipul lecției** – se indică tipul corespunzător al lecției din perspectiva formării de competențe.
- **Unități de competențe** – se indică unitățile de competență prioritare pentru lecția dată; în variantă schematică, se transcriu numerele de ordine din CDS (de exemplu: 2.5.; 2.6.); dacă se consideră necesar – se transcriu din CDS.
- **Obiectivele lecției** – în funcție de situația concretă, se formulează 4-6 obiective deduse din unitățile de competențe selectate pentru lecția dată, reflectând în mod adecvat domeniile:
 - cognitiv: *asimilarea de cunoștințe, formarea de capacități intelectuale;*
 - afectiv: *formarea convingerilor, sentimentelor, atitudinilor;*
 - psihomotor: *operații manuale, formarea de conduite motrice, practice.*

În formularea obiectivelor operaționale se va ține cont de specificul cursului opțional (evidențiate în competențele specifice ale disciplinei opționale). De asemenea, în formularea obiectivelor lecției, se vor evita verbele indezirabile, ce conduc la formulări vagi care nu pot indica ce va ști să facă elevul la sfârșitul lecției (ex.: a afla, a aprofunda, a asimila, a clarifica, a se concentra, a constata, a conștientiza, a se convinge, a cunoaște etc.). În selectarea verbelor se recomandă taxonomia Bloom-Anderson pentru domeniul *cognitiv*; taxonomia Krathwofl pentru domeniul *afectiv*; taxonomia Simpson pentru domeniul *psihomotor*. Totodată, pentru formularea riguroasă a obiectivelor lecției, se recomandată procedura de operaționalizare elaborată de R. F. Mager. Reperete metodologice privind formularea obiectivelor operaționale și taxonomiile evidențiate pot fi consultate în *Ghidul de implementare a Curriculumului pentru învățământul primar (2018)*[19].

- **Strategii didactice** – se listează în conformitate cu demersul lecției. Formele de organizare pot avea caracter frontal, individual sau de grup. În proiectarea de scurtă durată la disciplina opțională se va opta pentru îmbinarea armonioasă a metodelor și tehnicilor interactive moderne cu cele consacrate în învățământul primar. *Mijloacele didactice* pot fi: demonstrative, individuale, distributive. Evidențiem că mijloacele elaborate de cadrul didactic se anexează la proiect.
- **Strategii de evaluare** – se indică tipul evaluării în contextul ECD (EI, EFP, EFI, EFE, ES). Se specifică instrumentul de evaluare și produsul (ele) evaluat(e) (în cazul evaluării instrumentale) însoțit(e) de criteriile de succes. În cadrul lecțiilor dedicate cursurilor opționale se recomandă valorificarea procedeelelor de autoevaluare/evaluare reciprocă.

B) Proiectarea demersului didactic al lecției

Proiectarea demersului didactic al lecției la cursurile opționale va fi realizată în baza fazelor lecției cadru *Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere (ERRE)*. În funcție de modelul de proiectare și de gradul de desfășurare, pot fi adoptate diferite variante de organizare grafică a proiectului demersului didactic.

Organizare tabelară: Scenariul didactic al lecției

O	Elemente de conținut		T'	Strategii didactice			Strategii de evaluare
	Activitatea învățătorului	Activitatea elevilor		Forme	Metode	Mijloace	
<i>Denumirea etapei I a lecției</i> Evocare							

<i>Denumirea etapei a II-a a lecției</i> Realizarea sensului							
<i>Denumirea etapei a III-a a lecției</i> Reflecție							
<i>Denumirea etapei a IV-a a lecției</i> Extindere							

Proiectarea unei lecții aferentă CDSȘ pe cadrul ERRE este prezentată în tabel:

Cadrul învățării	Aspecte cognitive și metacognitive	Întrebarea fundamentală pentru cadru didactic
<i>Evocarea</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Amintirea cunoștințelor anterioare. ✓ Compararea cunoștințelor proprii cu cele ale colegilor. ✓ Reorganizarea cunoștințelor anterioare într-o schemă nouă. 	<i>Cum îi voi face pe elevi să formuleze întrebări și să stabilească scopuri pentru învățare?</i>
<i>Realizarea sensului</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Contactul cu noile informații și experiențe. ✓ Înțelegerea informațiilor. ✓ Monitorizarea propriei înțelegeri. 	<i>Cum va fi explorat de elevi conținutul predat pentru a fi înțeles cât mai adecvat?</i>
<i>Reflecție</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reformularea cunoștințelor. ✓ Exprimarea noilor cunoștințe cu propriile cuvinte. 	<i>Ce concluzii pot fi trase din această lecție? Spre ce alte cunoștințe conduce această lecție?</i>
<i>Extindere</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Definitivarea ciclului de cunoștințe, capacitatea de aplicare în condiții noi, aplicații practice. 	<i>În ce măsură elevii sânt gata pentru aplicarea cu succes a competențelor formate?</i>

Cadrul de predare-învățare ERRE (Evocare, Realizarea sensului, Reflecție, Extindere) exprimă o concepție despre instruire, care îi oferă cadrului didactic un mecanism de organizare a activității instructive aferente CDSȘ și prilejul aplicării a numeroase strategii didactice.

Strategii didactice aferente disciplinelor opționale:

Aria curriculară	Limbă și comunicare
Disciplina opțională	<i>Cultura bunei vecinătăți</i>
Clasa	I
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu

Povestirea	Povestirea despre relațiile în cadrul familiei, în cadrul comunității.
Discuția dirijată.	Despre valorile și relicvele familiei, despre ce se cere de la membrii familiei pentru ca toți să fie uniți și fericiți Despre textele tematice audiate sau citite.
Conversația	Despre arborele familiei, examinarea fotografiilor de familie.
Jocuri de creație	Realizarea albumurilor și a expozițiilor de fotografii.

Aria curriculară	Educație socioumanistică
Disciplina opțională	<i>Chișinăul meu</i>
Clasele	III - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Discuția dirijată.	Despre problemele cu care se confruntă locatarii blocului, curții etc.
Dezbaterea	Privind importanța zonelor verzi și a resurselor acvatice pentru locuitorii orașului.
Descrierea	Unui edificiu istoric, cultural conform unui algoritm sau plan de idei dat.
Jocuri de creație	Realizarea unui album de fotografii/desene. Realizarea unui frunzar cu exemple din flora orașului (arbori, arbuști și plante ierboase ce cresc în curte, în parc etc.)
Metoda proiectul	Mini proiect individual „Viața de fiecare zi a familiei mele” (identificarea scopului și elaborarea planului, realizarea posterelor, prezentarea și evaluarea produsului).

Aria curriculară	Matematică și științe
Disciplina opțională	<i>Matematica în cotidian</i>
Clasa	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Problematizarea	Investigare a unor contexte problematice reale, cu caracter practic, prin integrarea achizițiilor matematice. Transfer al soluțiilor unor probleme pentru rezolvarea altora.
Exercițiul	Ordonarea unor evenimente/ obiecte din cotidian după anumite scale (de exemplu, după intensitate, frecvență, dimensiuni, preferințe etc.);
Jocuri didactice	De construcții cu corpurile geometrice. De efectuare a diverselor măsurări. Utilizare a jocului didactic Puzzle la modelarea diverselor figuri geometrice.

Aria curriculară	Educație socioumanistică
Disciplina opțională	<i>Educație pentru drepturile omului (EDO)</i>
Clasele	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Demonstrația	Comportamentului adecvat în locuri sau situații care creează disconfort. Comportamentului responsabil în raport cu cei diferiți de el.
Dezbaterea	Privind argumentarea importanței și necesității respectării regulilor în grup, școală, comunitate, societate. Privind consecințele nerespectării regulilor.
Studiu de caz	Determinarea modalităților de diminuare și soluționare a conflictelor în cazuri concrete. Fiecare om este valoros (oamenii au aceleași drepturi, indiferent de sex, culoare a pielii sau limba vorbită).
Jocuri didactice	De gestionare a emoțiilor, respectând dreptul colegilor de a avea alte emoții. De explicare a semnificației numelui și a identității unei Persoane.

Aria curriculară	Matematică și științe
Disciplina opțională	<i>Matematica în cotidian</i>
Clasa	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Problematizarea	Investigare a unor contexte problematice reale, cu caracter practic, prin integrarea achizițiilor matematice. Transfer al soluțiilor unor probleme pentru rezolvarea altora.
Exercițiul	Ordonarea unor evenimente/ obiecte din cotidian după anumite scale (de exemplu, după intensitate, frecvență, dimensiuni, preferințe etc.);
Jocuri didactice	De construcții cu corpurile geometrice. De efectuare a diverselor măsurări. Utilizare a jocului didactic Puzzle la modelarea diverselor figuri geometrice.

Aria curriculară	Matematică și științe
Disciplina opțională	<i>În împărăția lui MATE</i>
Clasele	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu

Exercițiul	De orientare în spațiu; de clasificare a obiectelor de același fel; de descompunere a numerelor în limita 10 în sumă de trei termeni. Exerciții bazate pe ordinea efectuării operațiilor: sub formă de labirint; sub formă de ecuații.
Cercetarea ghidată	Înregistrarea rezultatelor unor măsurători în tabele, cercetare matematică scheme. Utilizarea instrumentelor pentru efectuarea măsurărilor: riglă, cântar, ceas, vas, bani etc.
Demonstrația	Prezentarea rețetelor preferate. Elaborarea schemelor, traseelor parcurse.
Simularea	Simulare „Schimbul valutar”; „În supermarket”; „În hambarul bunicului”.
Jocuri didactice	De găsim a unor numere ținând cont de relațiile existente între alte numere prezentate într-un context similar. Organizate în spațiul natural.

Aria curriculară	Educație socioumanistică
Disciplina opțională	<i>Educație Economică și Antreprenorială</i>
Clasa	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Graficul T	Elaborarea graficului T: Consumatori și producători.
Cadrane	Stabilirea priorităților în luarea deciziilor privind gestionarea unui buget „Banul este neutru”.
Asaltul de idei	Apreciera necesității investițiilor în propria locuință „Casa mea - cetatea mea.”
Jocuri didactice	Recunoașterea comportamentelor corecte privind relaționarea în familie și în afara ei, jocul de rol „Desenăm o lună”.
Ciorchine	Descrierea diversității de profesii exercitate de către membrii familiei „Profesiile familiei mele”.

Aria curriculară	Matematică și științe
Disciplina opțională	<i>Matematica pentru isteți</i>
Clasele	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Cadranele	Presupune patru cadrane în care elevii notează: datele problemei, planul de rezolvare al problemei, formula numerică a problemei și compun o problemă asemănătoare după exercițiul problemei date.

Știu/ Vreau să știu/ Am aflat	Rezolvarea problemelor prin descoperire prin care elevii realizează o listă a ceea ce știu din datele problemei și apoi formulează întrebări legate de ceea ce vor găsi răspunsuri prin valorificarea cunoștințelor matematice, apoi scriu răspunsul argumentat.
Organizatorul grafic	Permite reprezentarea structurată a informației în mai multe moduri între care și OG pentru structuri de tip problemă-soluție.
Metoda cubului	Explorarea unui subiect, unei situații din mai multe perspective, oferind astfel elevilor „posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe și integrate”
Jocul didactic	<p><i>Jocuri didactice de formare de mulțimi</i> care implică exerciții de: grupare, separare, exemplificare care vor duce la dobândirea abilităților de identificare, scriere, selectare și formare de mulțimi.</p> <p><i>Jocuri didactice de numerație</i> care contribuie la consolidarea, verificarea deprinderilor de așezare în perechi, comparare, numărare conștientă, de exersare a cardinalului și ordinalului, de familiarizare cu operațiile matematice de formare a raționamentelor de tip ipotetico-deductiv.</p> <p><i>Jocuri logico-matematice</i> care urmăresc familiarizarea copiilor cu operațiile cu mulțimi.</p>

Aria curriculară	Educație socioumanistică
Disciplina opțională	<i>Tainele comunicării</i>
Clasa	I - IV
Strategii didactice recomandate:	
Metode, procedee	Exemplu
Exercițiul	De citire selectivă și stabilirea relațiilor dintre titlu, conținut și tematică; de elaborare a întrebărilor în baza textului citit independent; de comunicare postleitorală pentru desprinderea ideilor principale; de identificare a întâmplărilor într-o succesiune; de pronunție corectă a cuvintelor și explicarea sensului acestora.
Conversația	Comentarea informațiilor noi, interesante și utile din viață. Formularea întrebărilor și răspunsurilor, respectând etica comunicării.
Simularea	Intonarea propozițiilor în funcție de scopul comunicării, de starea emotivă transmisă.
Explozia stelară	Formalarea de întrebări în baza unui text, maxime, începând cu întrebările de pe colțurile stelei.

Prezentarea selectivă a unor metode de învățământ tradiționale [29]:

Metoda	Descriere
<i>Povestirea</i>	Constă în nararea unor fapte, evenimente, într-o formă expresivă, menită să declanșeze stări afective la elevi.
<i>Descrierea</i>	Urmărește evidențierea părților componente sau caracteristicilor unui obiect sau fenomen, de cele mai multe ori în prezența obiectului descris.
<i>Explicația</i>	Constă în clarificarea unui adevăr științific, pe baza unui șir de argumentații.
<i>Conversația</i>	Este o metodă care valorifică dialogul în vederea realizării obiectivelor procesului de învățământ.
<i>Problematizarea</i>	Constă în crearea, pe parcursul învățării, a unor „situații problemă” și rezolvarea acestora de către elevi care, pornind de la cunoștințe anterior însușite, ajung la adevăruri noi.
<i>Observarea</i>	Presupune urmărirea, investigarea unor obiecte sau fenomene în vederea obținerii de informații despre acestea.
<i>Experimentul</i>	Constă în provocarea intenționată a unui fenomen în scopul studierii lui.
<i>Demonstrația</i>	Constă în prezentarea, de către cadrul didactic, a unor obiecte sau fenomene reale sau a unor substitute ale acestora, sau a unor acțiuni, operații ce urmează a fi învățate și dirijarea, prin intermediul cuvântului, a percepției acestora de către elevi.
<i>Modelarea</i>	Constă în utilizarea modelelor ca sursă pentru dobândirea noilor cunoștințe.
<i>Exercițiul</i>	Se referă la executarea conștientă, sistematică și repetată a unei acțiuni.
<i>Metode de simulare</i>	Se bazează pe simularea (imitarea) unor activități reale, urmărindu-se în principal formarea de comportamente specifice.

Tehnici recomandate pentru aplicare în cadrul E-R-R, la nivelul disciplinelor opționale [7]:

Evocare	Realizare a sensului	Reflecție
Brainstorming	Comerțul cu o problemă	Eseu de 10 minute
Acumulare	Interogarea multiprocesuală	GPP
Graffiti	Interogarea încrucișată	Argument în patru pași
Clustering / păienjeniș	Interviul în trei trept	Jurnalul reflexiv
Scrierea liberă	Intra-act	Linia valorii
Cvintet / cinquain	Lectura ghidată	Graficul T
Asocieri libere	În căutarea autorului	Turul galeriei
Asocieri forțate	Cercetarea împărtășită	Graficul T
Diagrama Venn	Cubul	Unul stă, ceilalți circulă
Tabelul trăsăturilor semantice	Revizuirea termenilor-cheie	Cvintet / cinquain

Eseul de 5 minute	FRISCO	Floarea de nufăr
Bliț	Lectura intensivă	6 De ce?
Reacția cititorului	Agenda cu notițe paralele	Pixuri în pahar
Argumente pe cartele	Controversa academică	Eseu argumentativ
Găsește cuvântul-țintă	6 pălării	Proiect de grup
Ghicește obiectul	Maratonul de scriere	Revizuirea circulară
GPP: Gîndește – discută în perechi – prezintă	Mozaic / Zigzag / Jigsaw / Puzzle / Carusel	R.A.I.
Linia valorii	Mâna oarbă	Generalizarea categorială
Pagina de jurnal	Lectura împotriva	Pânza discuției
Linia valorii	Controversa constructivă	Graficul M
SINELG	Predarea complementară	Clustering
Știu	Vreau să știu	Am învățat
Brainwriting	Consultații în grup (PP)	Eseu argumentativ
Citate	Discuție ghidată	Scheletul de pește
Graficul conceptual	Eu cercetez	Cercul
Explozia stelară	6 De ce?	Dezbateri

Sarcini de reflecție și exerciții aplicative

- 1) Realizați o listă a cerințelor pe care trebuie să le respecte cadrul didactic în proiectarea unei lecții la disciplinele opționale.
- 2) Studiați și analizați o secvență din antetul unui proiect didactic.

Utilizând lista de verbe prezentate în *Ghidul de implementare a Curriculumului pentru învățământul primar*, construiți obiective operaționale pentru disciplinele opționale indicate în tabel. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf

Discipline opționale	Unități de competență (conform CDS)	Obiective operaționale
<i>O oră pentru lectură</i>		
<i>Matematica în cotidian</i>		
<i>Chișinăul meu (cl.III-IV)</i>		
<i>Educație fizică și fotbal</i>		

- 3) În baza materialului prezentat anterior, alegeți 3 tehnici care vă sînt familiare și racordați-le la formarea unei unități de competență (subcompentă) aferentă unei discipline opționale (la alegere).
- 4) Explicați ce relație există între metodă și procedeu, oferind exemple din cadrul unei discipline opționale.
- 5) Selectați o disciplină opțională din lista recomandată pentru cl. I-IV (planul-cadru de învățământ). Dați exemplul de trei metode didactice

tradiționale pe care să le proiectați în predarea disciplinei respective și indicați, pentru fiecare dintre acestea, procedee specifice care se pot asocia acestora.

- 6) Prezentați, la alegere, trei metode didactice interactive, indicând modalitățile concrete de valorificare a lor la o disciplină opțională.
- 7) Dați exemple de situații concrete în care puteți utiliza *metoda studiului de caz* în predarea disciplinelor opționale specificate în tabel. Indicați condițiile de valorificare a acestei metode.

Metoda studiului de caz		
Disciplina opțională	Situații concrete de utilizare	Condiții de valorificare
<i>Tainele comunicării</i>		
<i>Matematica distractivă</i>		
<i>Educație interculturală</i>		

- 9) Identificați modalități și condiții de integrare eficientă a mijloacelor de învățământ în cadrul lecțiilor aferente disciplinelor opționale. Aduceți reflecții personale.
- 10) Elaborați o listă cu mijloace de învățământ pe care credeți că le-ați putea confecționa, în vederea utilizării lor în cadrul disciplinelor opționale prezentate în tabel.

Disciplina opțională	Mijloace de învățământ
<i>Cultura bunei vecinătăți</i>	
<i>Educație ecologică</i>	
<i>Educație economică și antreprenorială (cl.I-IV)</i>	

- 12) Proiectați secvențe de lecții axate pe diferite tematici, la alegere, pornind de la lista disciplinelor opționale recomandate pentru cl. I-IV în planul-cadru de învățământ.
- 13) În baza analizei unui CDS și a suportului teoretic, elaborați proiectul unei lecții pentru o disciplină opțională la alegere.
- 14) Argumentați importanța proiectării didactice la nivelul unei activități instructive concrete (curs opțional). *Un cadru didactic cu experiență (mai) are nevoie de proiectarea didactică?*
- 15) Alcătuiți criteriile de evaluare și criteriile de succes pentru un conținut la una dintre disciplinele școlare opționale.
- 16) Analizați MECD (2019). Elaborați o listă de produse ce pot fi proiectate la una dintre disciplinele opționale.
- 17) Propuneți o listă de platforme digitale pe care le-ați putea valorifica în cadrul disciplinelor opționale prezentate în tabel.

Disciplina opțională	Platforme digitale
<i>În împărăția cuvântului</i>	
<i>Educație pentru sănătate</i>	
<i>În împărăția lui MATE</i>	
<i>Educație pentru drepturile omului</i>	

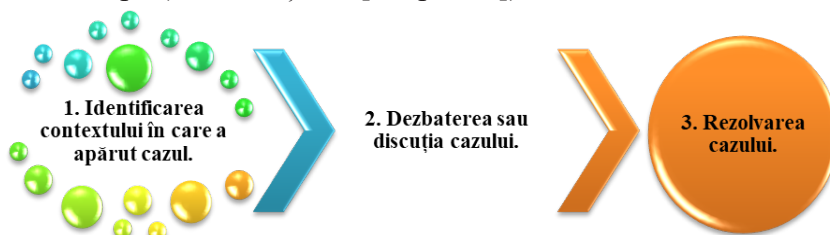
19) Argumentați printr-un eseu scurt „CDȘ constituie reperul principal pentru proiectarea de scurtă durată a activității didactice la clasă”.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Laborator: 1. Strategii de evaluare specifice disciplinelor opționale la nivelul primar de învățământ

Soluționarea studiilor de caz, în cadrul orelor de laborator, implică respectarea următoarelor etape (I.O. Pânișoară [29, p. 323]):

- 1) **Studiu de caz.** Cadrul didactic X nu realizează evaluări inițiale la disciplina *Tainele comunicării*, motivând că este un curs opțional. Cum credeți, are dreptate cadrul didactic? Argumentați
- 2) **Studiu de caz.** Profesorul X evită strategiile de evaluare tradiționale la disciplinele opționale. Cum credeți, are dreptate cadrul didactic? Argumentați.
- 3) **Studiu de caz.** În cadrul lecției *Educație ecologică*, la evaluarea sumativă, în clasa a III-a, 8 elevi din 24 au fost apreciați cu calificativul „foarte bine”, restul cu „bine”, niciun elev n-a fost apreciat cu „suficient”. Cum credeți că a procedat cadrul didactic? Cum ați fi procedat Dvs.?
- 4) **Studiu de caz.** Directorul școlii X a emis un ordin prin care obligă toate cadrele didactice din învățământul primar să utilizeze la evaluarea rezultatelor școlare în cadrul disciplinelor opționale doar tehnologii informaționale computerizate (instrumente digitale). Cum apreciați decizia directorului? Ce ați face dacă ați fi unul dintre cadrele didactice din instituția respectivă?
- 5) Demonstrați, prin **studiu de caz**, respectarea exigențelor privind implementarea evaluării formative interactive la o disciplină opțională.
- 6) **Studiu de caz.** Un profesor utilizează frecvent metodele netradiționale de evaluare la disciplinele opționale, un alt profesor pune accent pe metodele tradiționale de evaluare. Rezultatele evaluării sumative au fost mai mari la elevii clasei în care s-au aplicat metodele tradiționale. Cum credeți, care este cauza? Argumentați.
- 7) Prezentați o metodă de evaluare tradițională, prin intermediul **simulării**, la disciplina opțională preferată.
- 8) Demonstrați, prin **simulare**, valorificarea metodei de evaluare complementare *Cadranele* la o disciplină opțională.
- 9) Etalați (**simulați**) o strategie de evaluare, utilizând una din platformele digitale: *Quizalize, Plickers, Kahoot, Wordwall*.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3.

PROIECTAREA CURRICULUMULUI LA DECIZIA ȘCOLII

Laborator: 2. Consemnarea disciplinelor opționale în documente școlare

Etapele soluționării studiilor de caz:

1. **Studiu de caz.** Cadrul didactic X nu înregistrează rezultatele evaluării elevilor (decriptori/calificative) în catalogul școlar la disciplinele opționale. Cum credeți că a procedat cadrul didactic? Cum ați fi procedat Dvs.? Argumentați.
2. **Studiu de caz.** Profesorul Y evită să înregistreze disciplinele opționale în dosarele personale ale elevilor, motivând că pierde timpul. În opinia dvs, are dreptate cadrul didactic? Argumentați.
3. **Studiu de caz.** În cadrul unui seminar metodologic cadrul didactic X a prezentat o proiectare didactică în care produsul opțional era marcat cu asterisc. Colegul Y i-a sugerat că nu este necesar să marcheze cu asterisc produsul opțional. Cum considerați, cine are dreptate? Argumentați.
4. **Studiu de caz.** La transferul unui elev în altă instituție de învățământ s-a constatat că în certificatul privind situația școlară eliberat, nu este indicat numărul de ore la disciplinele opționale studiate. Părintele a solicitat instituției de învățământ emitente să indice numărul de ore. Dirigintele clasei a invocat că nu ține de competența sa. Cum considerați, are dreptate cadrul didactic? Cine are dreptate? Argumentați.
5. **Studiu de caz.** La disciplina opțională *Matematica distractivă* grupa include elevi din trei clase, cadrul didactic înscrie orele într-un catalog special de evidență. Cum ați fi procedat Dvs.? Argumentați.
6. Demonstrați, prin **studiu de caz**, nerespectarea exigențelor cadrului normativ ce reglementează statutul curriculumului la decizia școlii, în documente școlare concrete (catalogul școlar, dosarul elevului etc.).
7. Justificați modalitatea de înregistrare a disciplinelor opționale în catalogul școlar, nominalizând documentele reglatoare.

BIBLIOGRAFIE:

- 1) ALBULESCU, I., CATALANO, H. (coord.) Sinteze de pedagogie generală. Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul didactic II. București, Editura Didactica Publishing House, 2020. 641 p. ISBN 978-606-048-145-4
- 2) BENNET, B. Curriculum la decizia școlii: ghid pentru profesorii de liceu. București: Atelier Didactic, 2007. 81 p. ISBN 978-973-1846-03-3
- 3) BOCOȘ, M. Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice. Iași: Polirom, 2013. 470 p. ISBN 978-973-46-3248-0.
- 4) BOCOȘ, M., CHIȘ, V. Management curricular. Pitești: Paralela 45, 2013, 380 p. ISBN 978-973-47-1628-9
- 5) BOCOȘ, M., JUCAN, D., Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor. Pitești: Paralela 45, 2019. 240 p. ISBN: 978-973-47-3031-5
- 6) *Cadrul de referință al curriculumului național*. Pogolșa, L., Crudu, V. (coord.), Chișinău: Lyceum (F.E.-P. “Tipografia Centrală”), 2017, 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/cadrul_de_referinta_final_rom_tipar.pdf
- 7) CARTALEANU, T. ș.a. Training metodologic pentru cadrele didactice de liceu. Suport de curs. 59 p. Disponibil: <http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2017/07/Suport-de-curs-26-februarie-RO.pdf>
- 8) CARTALEANU, T., COSOVAN, O. Formarea competențelor profesionale prin dezvoltarea gândirii critice. Chișinău: CE ProDidactica, 2017. 114 p.
- 9) CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V. Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: CE Pro Didactica, 2008. 205 p. ISBN 978-9975-4485-8-1.
- 10) CHICU, V. Formarea profesională inițială în contextul implementării curriculumului la decizia școlii. În: Integrare prin cercetare și inovare. Științe sociale, 9-10 noiembrie 2017, Chișinău. RM: CEPUSM, 2017, R, SS, pp. 120-123.
- 11) CIOLAN, L. Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar. Iași: Polirom, 2008. 280 p. ISBN 978-973-46-1034-1.

- 12) *Codul Educației al Republicii Moldova*: nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 319-324. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro
- 13) CRISTEA, G.C. *Pedagogie generală*. București: EDP, 2002. 2016 p. ISBN 973-30-2642-5.
- 14) CRISTEA, S. *Dicționar de termeni pedagogici*. București: EDP, 1998. 474 p. ISBN 973-30-5130-6.
- 15) CRISTEA, S. *Transdisciplinaritatea în pedagogie*. În: *Revista Didactica Pro...* 2019, nr. 1(113), pp.51-56. ISSN 1810-6455.
- 16) CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2014, 536 p. ISBN 978-973-46-4041-6.
- 17) *Curriculum național: Învățământul primar*. Cutasevici, A., Ursu, L. (coord.), Chișinău: Lyceum, 2018. 212 p. ISBN 978-9975-3258-0-6. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_site.pdf
- 18) DUBINEANSCHI, T. *Matematica distractivă. Suport de curs*. Chișinău: Garomont-Studio SRL, 2012.
- 19) *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău, 2018 [citat 23.12.2023]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_curriculum_primare_rom_5.pdf
- 20) *Ghid de implementare a metodologiei privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar. Clasele I-IV*. Chișinău, 2019. 29 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eed_1-4_20.11.2019_site_final.pdf
- 21) GIUREA, D. *Ghid metodologic pentru disciplinele opționale*, ediția a II-a (revăzută și adăugită). București: D & G EDITUR, 298 p. 2008.
- 22) GUȚU, V., VICOL, M. *Tratat de pedagogie. Între modernism și postmodernism*. Iași: Performantica, 2014. 553 p. ISBN 978-606-685-170-1.
- 23) *Instrucțiunea privind procesul de selectare și organizare a disciplinelor opționale în învățământul general* (anexă la ordinul MECC nr. 635 din 34.05 2021) Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_mecc_instructiune_ore_optionale.pdf
- 24) JONNAERT, Ph., E., ETTAYEBI, M., DEFISE, R. *Curriculum și competențe - un cadru operațional*. Cluj-Napoca, Editura: ASCR, 2010. 125 p. ISBN 978-973-7973-98-6.

- 25) MARIN, M. Curriculum la decizia școlii: modalități de implicare efectivă a părinților și a reprezentanților societății civile. Sinteze de politici educaționale. Chișinău, 2019.
- 26) *Metodologia privind evaluarea criterială prin descriptori în învățământul primar*. Clasele I-IV. Chișinău, 2019. 69 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/mecd_1-4_15.11.2019_site.pdf
- 27) NASTAS, S. ș.a. Contextul disciplinelor opționale în învățământul secundar general. În: *Univers Pedagogic*, 2017, nr. 1(53), pp. 27-33. ISSN 1811-5470.
- 20) NEGREȚ-DOBRIDOR, I., JINGA, I. *Inspekția școlară și designul instrucțional*. București: Aramis Print, 2004, 448 p. ISBN 973-679-102-5.
- 21) PÂNIȘOARĂ, I.O. (coord.) *Enciclopedia metodelor de învățământ*. Iași, Polirom, 2022. 405 p. ISBN 978-973-46-8701-5
- 22) PAPUC, L. ș.a. *Teoria educației: suport de curs*. UPS „Ion Creangă”. Centrul de Resurse Curriculare pentru Învăț. Sup. – Ch.: UPS „Ion Creangă”, 2006. 150 p.
- Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal pentru anul de studii 2023-2024*. Chișinău, 56 p. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_si_plan_cadru_2023-2024_aprobat_si_plasat_pe_site_0.pdf
- 23) POGOLȘA, L. *Teoria și praxiologia managementului curriculumului*. Chișinău: Lyceum. 2013. 368 p. ISBN 978-9975-4394-7-3.
- 24) POGOLȘA, L. ș.a. *Repere conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale*. În: *Univers Pedagogic*, 2017, nr. 1(53), pp. 63-69. ISSN 1811-5470.
- Repere conceptuale privind elaborarea curriculumului la disciplinele opționale*. Pogolșa L., Achiri I. (coord.). Chișinău: IȘE, 2017. 22 p. ISBN 978-9975-48-108-3. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/repere_conceptuale_privind_elaborarea_curriculumului_la_disciplinele_optionale_0.pdf
- 25) STRATAN, V. *Evaluarea competențelor în învățământul primar*. Chișinău: Print-Caro, 2022. 192 p. ISBN 978-9975-64-340-5.2.

- 26) URSU, L., CUTASEVICI, A. Transdisciplinaritatea în contextul curriculumului pentru învățământul primar. În: *Revista Didactica Pro...*, revistă de teorie și practică educațională, 2019, nr. 1(113), pp. 5-11. ISSN 1810-6455.
- 27) URSU, Ludmila. Strategii didactice de predare în cadrul lecțiilor de matematică la nivelul primar de învățământ. În: Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Ed. 24, 25 martie 2022, Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2022, Seria 24, Vol.2, pp. 7-14. ISBN 978-9975-46-651-6

Site web:

<https://dexonline.ro/>

<https://www.dictionardesinonime.ro/>

<https://mecc.gov.md/ro/content/invatamint-general>

(Curricula opționale - învățământ primar)